

text 70

B 21235 E

československý nezávislý měsíčník • ročník 2 • 11-12/16-17
tschechoslowakische unabhängige zeitschrift • jahrgang 2 • nummer 11-12/15-16

doma i v cizině

Realita a realismus jsou slova až příliš často politickou mocí používaná a zneužívaná, než aby mohla být populární. Nicméně nepřestanou proto existovat — ona slova i skutečnost sama. Proto také politická taktika, má-li být úspěšná a vést k žádoucímu cíli, nemůže skutečnosti ignorovat, ani kolem nich jen mlčky přecházet, nýbrž s nimi počítat. Změnit skutečnost znamená ji poznat, uznat a kriticky zhodnotit. Nalézt její slabiny, neudržitelnosti i rozpory, ale i adekvátní prostředky k jejímu přetvoření.

Realita, v níž žijí naši blízcí doma a my v cizině je odlišná. Proto také jejich a naše názory na způsob jak dosáhnout společného cíle, tj. optimálně svobodného vývoje naší vlasti, nemusejí být vždy zcela totožné. Nesmějí se však navzájem křížit a oslabovat. Usilovat o pochopení situace druhých a tolerovat názory druhých je toho základním předpokladem.

Velká slova a absolutní požadavky z našich řad v cizině (byť myšlené sebecupřimněji) mohou znít mnohým z našich přátel doma jako laciná fráze, nebudeme-li přihlížet k tomu, jak jejich životní skutečnost prakticky měnil.

Skutečnost doma poznávají ti, kteří tam žijí na vlastní kůži. Sami musí proto volit nejvhodnější opoziční taktiku, jako kompromis mezi cílem a možnostmi jeho dosažení. Nikoliv my, nýbrž oni to budou, komu je, v rámci zbývajících možností, spoluovlivňovat svůj vlastní osud i osud státu. Není to malá odpovědnost a nebude to cesta prostá těžkého rozhodování, mnohých otázek a možná i omylů.

Od léta tohoto roku existuje řada náznaků, že v československé veřejnosti začíná převládat tzv. realistická opozice, počítající s postupnými změnami v mezinárodním dění, zvláště na evropské půdě (na obou stranách hranic, která Evropu dělí), s vynucenou aktivizací sovětské evropské politiky i s odrazem všeho toho na mocenskou situaci v jednotlivých komunistických státech. Klade si při tom za cíl využívat aktivně a diferenciovaně těchto postupných změn k trvalému tlaku na ty, kteří dnes monopolně disponují mocí, k budoucímu znovuzískání, nebo rozšiřování vlastního prostoru a dílčích svobod.

Nemají-li se z nás v cizině slát jen pláni kibicové domácího opozičního úsilí, je naší povinností její snahy podporovat a její taktiku chápat. Nicméně jen toto samotné by však bylo málo. Opozice doma nebude moci vyslovit nikdy plnou pravdu a i otázky taktiky se budou v jejím rámci stávat předmětem diskuzí, úvah a rozdílných názorů. Je proto třeba, abychom i my byli aktivním doplňkem a korektivem tohoto vývoje. Nejsme zbaveni, jako oni doma, svobody projevu. Musíme proto říkat i za ně to, co je jim odepřeno. Nejsme také vystaveni jejich životním a politickým podmínkám. Můžeme proto jejich taktiku doplňovat tam, kde jejich vlastní možnosti končí. Vidíme mnohé z druhého břehu, nejsme proto zbaveni povinností upozorňovat na úskali chyb a omylů, aniž bychom ovšem podlehli iluzi vlastní neomylnosti.

Různost obou pohledů — z domova a z ciziny — by však měla zůstat naší výhodou a nikoliv důlčkem. Udržet tedy, i za ztížených podmínek, plodný a nezaújatý dialog mezi domovem a námi v cizině, je nezbytné. Budeme-li přitom, my v zahraničí, více zdůrazňovat základní morální hodnoty zasuté mnohdy za nezbytnou taktikou a druzí, doma, spíše dílčí požadavky a kompromisy, bez nichž není v současném světě k ořím hodnotám přístup, je to jen pochopitelné a není to na škodu společnému cíli.

Spojuje nás, řečeno slovy jednoho z českých spisovatelů, to, že chceme všichni „přizpůsobovat svět svým společným přáním... a říká-li někdo, že nemůžeme dělat nic, protože je svět rozdělen, je to stejně absurdní, jako kdyby říkal, že máme všichni spáchat sebevraždu, protože stejné umíme“.

Je jediné východisko: stát si na svém, hrozit, bojovat a prosazovat svá práva, vést svou při o svobodu vždy znovu a pořád. Doma i v cizině.

Foto: M. Dřizhal

p. f. 1971

ADOLF MÜLLER
KAREL BERAN
IVAN BYSTRINA
IVAN DIVIS
PAVEL MINARIK
LADISLAV MNAČKO
IVAN PFAFF
JOSEF RAKUŠAN
ZDENĚK SALAQUARDA
SLÁVA VOLNÝ

pavel želivan

vánoce — mýtus a skutečnost

Skepsé člověka dvacátého století, je-li důsledná, nemusí být vždy slabostí. Jednu z jejích výhod bychom mohli nazvat skrytou a pokornou nadějí přicházející budoucnosti. Naše skepsé totiž nejen pohřbí rozkládající se mrtvolý ideologii, nejen nás zbavuje přestárklých iluzí, ale vytváří také v nás a kolem nás prostor pro nové a vitální prožití skutečnosti. Narušuje neprodyšnou logiku sondových mýtologií a otevírá cestu do doposud nezmapovaného světa.

Pohybujeme se ve zmytologizovaném území. I vánoce se staly mýtem. Uznávám vaše právo pohoršit se nad touto větou. Chtěl bych jen dodat, že nechápu mýtus jen v jeho negativním smyslu, v jeho rozporu se skutečností, ale i též v jeho hlubokém lidském a polidšťujícím obsahu. Vraťme se k otázce, co pro nás dnes znamenají vánoce? Jak je vlastně prožíváme? Proč bychom si neměli přiznat, že konec konců rádi zdobíme stromek, přijímáme a dáváme dárky, posloucháme koledy, zveme přátele na večeři, dostáváme v těchto dnech více dopisů a pohlednic? Ať už chceme nebo nechceme, jsme vždy nějak nakaženi vánoční náladou. Jsme-li si upřímní, přiznáme si, že se této náladě nijak nebráníme a že je nám dokonce příjemná. Vánoční nálada probýdluje i naši skepsi. Smějeme se výrazům jako „vánoční poezie a sváteční kouzlo“, ale nakonec nebereme svůj smích vážně.

Zastávám se tedy vánoční náladou proti paušálnímu odsuzování a proti moralizujícím kázáním. Má předně tu výhodu, že je a že trvá i tam, kde se ji smějeme a chceme ji odmytologizovat. Chyba není totiž v náladě, v dárcích, poezii, světlech, dětské radosti, v setkání s přáteli, ve slavnostní večeři. Chyba je v redukci a v abstrakci, v svrknutí a ve zploštění svátku, ve ztrátě jeho vertikální dimenze a historické zakotvenosti.

Odmytologizování vánoc nemůže záležet v popření symbolů a tradic, poezie a nálad, které z nich

Foto: Josef Rakušan

a kolem nich vyrostly a rostou dodnes. Ostatně všechny pokusy tohoto druhu vždy ztroskotaly. Překonání vánoční mytologie znamená předně, že symbolům vrátíme jejich ontologickou a lidskou tíhu. Člověk obývá svět poeticky: probýdluje ho symboly. Symbolem

staví svůj domov. Symbol zprůhledňuje a zpřijemňuje skutečnost, základ a kořen naší existence. Staví je do nás, před nás, vnáší je do našeho lidského světa empirie, smyslu, starostí, nálad a citů. Symbol, který nezprůhledňuje skutečnost, který se odtrhává od svých kořenů a zastírá základ se stává jen mýtem. Staví mezi nás a základ našeho lidského údělu zeď. Vánoční mytologie tkví právě v tom, že se čast vydává za ce-

(dokončení na str. 8)

tentokrát tedy zase v Polsku

vyjely tanky proti lidem. Byli mrtví a ranění. Polský rozhlas prohlásil, že za povstáním v Gdaňsku, Gdyni a Sopotech stojí chuligánské živly a dobrodružné elementy. (Jak dobře tylo výrazy známe.) Světové tiskové agentury ochotně tlumočily světu, že se také drancovalo. Diplomatické kruhy z Varšavy daly vědět, že úprava cen (maso zdražené o 16 až 33,4 %, sýry o 25 %, stavební materiály o 28,2 až 67,8 %, palivo o 10 až 20 %, motocykly o 12 % atd.) byla sice ekonomicky oprávněná, ale nešťastně načasovaná. Před vánočními svátky se zkrátka nemají lidé rozčilovat tím, že bude dražší uhlí a vepřové. A tak se shodli všichni na tom, že šlo o jakési nedopatření, v němž hráli úlohu i chuligáni, i drahé uhlí i vánoce, a jen tak mimochodem také dělníci z doků.

V časopisech se ještě psalo, jak se o pár dní dříve ve Varšavě hezky dohodli: o Odře a Nise, o odčinění křivd, dokonce i o evropské bezpečnosti. Necelých 28 měsíců po našem 21. srpnu byl pochválen i Cyrankiewicz z Gomulka.

Až se v Gdaňsku, Gdyni, Sopotech začalo střílet do dělníků, do studentů, do žen z domácností. A někteří se radovali: Třeba Ulbricht a třeba ti, pro které ani Gomulka, nebyl dostatečně tvrdý a mohli teď pod Brežněvovou patronací přijmout ochotně jeho rezignaci a také zřejmě ti, kdož v Praze požadují procesy a permanentní čistky, kdož podněcují kampaně proti inteligenci a proti Židům, kdož štvou i proti obyčejné lidské snaze přežít, vydržet, existovat. Zase tanky, zase mrtví, zase jedna protidělnická kapitola v dějinách „dělnického“ státu. Zase krvavý krok ke konci té špíny, kterou lidé prostě nemohou tolerovat.

Jak rád žiji s Tebou, Pane! Jak snadno je mi věřit v Tebe! Když kleš sám na duchu a ničemu už nerozumím, když ani ti nejmoudřejší lidé už nevidí přes plot dne a nevědí, co mají dělat zítra, Ty mi dáváš zářivé vědomí o své existenci a o své péči o to, aby brána dobra nebyla uzavřena.

Na vrcholu světské slávy přemýšlím s úžasem o vykonané cestě, kterou bych sám nikdy nebyl objevil. O cestě plné překvapení, která mě skrze beznaději dovedla až na toto místo, odkud jsem s to odrazet lidstvo jako zrcadlení Tvých paprsků. A teď, ať i nadále mohou Tvé paprsky zrcadlit — v té míře, již je třeba. A kdyby se mi k tomu nemělo dostat času, Ty povoláš jiné, aby tak činili.

ALEXANDER SOLŽENICYN

aféra

Při udílení Nobelovy ceny za literaturu se v posledních desítkách ustálila praxe, že bývají významována díla nesporná. Cena není obvykle upozorněním na neznámou hodnotu, ale potvrzením kvalit všeobecně uznávaných. V obecném povědomí se spontánně vytváří jakýsi přirozený soubor čekatelů, kteří by dříve či později měli přijít na řadu, a samo udělení ceny má v sobě cosi úlevně uspokojivého.

Mnozí — nejednou sami kandidáti — pokládají tuto akademickou a oficiální praxi za znehodnocení. Ani Sartrovo okázalé gesto, dotvrzující názor, že cena je výsledkem politické manipulace, není zcela bezdůvodné. Přesto si uchovává Nobelova cena svůj standardní prestiž a její laureáti reprezentují, ne-li už celou světovou duchovní elitu, tedy nesporně alespoň její fakticky působící část. Z původní myšlenky zbylo přinejmenším její humanistické a universalistické jádro — dost, aby cena sama o sobě účinkovala v tomto chaotickém světě jako kulturotvorná instituce.

Na tento nehonosný a nedramatický způsob posuzují udělení Nobelovy ceny její navrhovatelé, švédská Akademie i sami laureáti. S jedinou výjimkou: je-li cena udělena spisovatelům sovětskému. Dostane-li cenu Hemingway, Camus nebo Kavabati, obdye se to oficiálním ceremonielem, banketám a pomíjivým zájmem žurnalistů. Dostane-li cenu Pasternak, nebo Solženicyn, je z toho aféra.

Je jisté mimo diskusí, jakým právem byla Nobelova cena udělena Alexandru Solženicynovi. Je nesporné, že v tomto případě předcházela jejímu udělení i úvaha politická — ostatně zcela v intencích jejího zakladatele a ve shodě se statutem ceny, podle něhož mají být odměňována díla podporující lidskou solidaritu a zasazující se

o humanizaci společnosti. Jaký je tu tedy důvod k aféře?

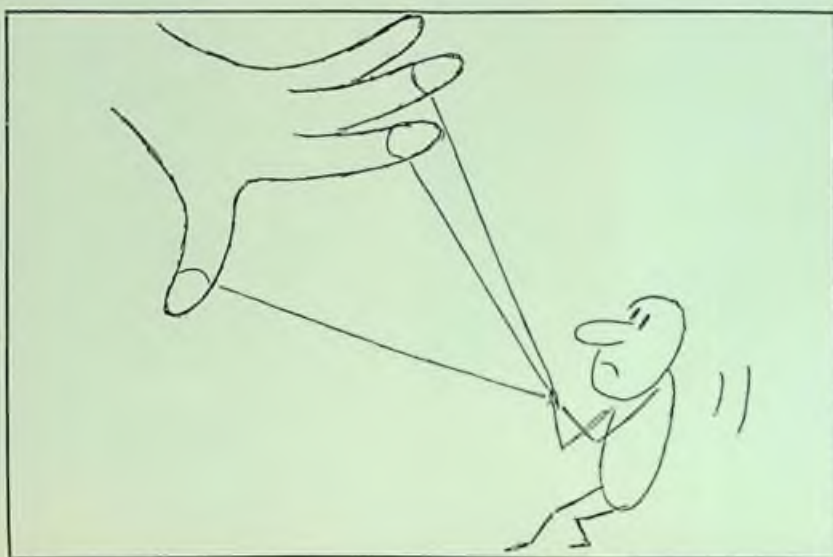
Kdyby byl Solženicyn napsal zlovolný pamflet proti vlastní zemi, po právu by se jistě tato země ohradila. Solženicyn však žije v Rusku, obrací se především ke svým spoluobčanům a odráží ve svém díle jejich skutečný život. Zná se ke společenství, k němuž náleží, sdílí s ním dobré i zlé a pracuje k jeho zdokonalení. Je autentický.

Mám zato, že právě tato autentická zavdala v jeho případě, jako tomu bylo u Pasternaka, důvod k aféře. Ne proto, že by dnešní Rusko nebylo autentické, ale protože sovětský režim odmítá vydat svou autenticitu veřejnému soudu. Chce se ke světu obracet jen svou ideologickou tváří.

Desítky laureátů Nobelovy ceny kritizovaly společnost, k níž patřili. Žádná z nich se neohradila. Jen jednou — což je příznačné — nacistické Německo, když Nobelovu cenu dostal Thomas Mann. Seberozpornější společnost totiž ví, že jenom skrze pravdivé poznání skutečnosti se lze rozporů zbavit. Režim, který se pravdě brání, nevěří sám v sebe. Ví jistě proč.

Nobelova cena pro Solženicyna je naopak výrazem víry, kterou má svět v sílu autentického Ruska.

Josef Jedlička

manifest

Socialistické hnutí československých občanů vydalo k 28. říjnu manifest, z kterého, nyní otiskujeme, některé pasáže.

V těchto dnech se sešli v Praze zástupci občanů z Čech a Moravy. Shrnuli a znovu vyjádřili pocity a názory širokého hnutí, které se tak jednoznačně manifestovalo v průběhu let 1968 a 1969 a které dnes trvá v pozmeněných podobách bez ohledu na oficiální propagandu, bez ohledu na to, jak se

ten či onen člověk tváří na svém pracovišti.

Součástí tohoto hnutí jsou i občané, kteří nepustili naše společné ideály, i když po srpnu 1968 emigrovali do zahraničí, ať už z existenčních či jiných obav, nebo proto, aby pokračovali v jiném prostředí v boji za ideje polednového vývoje. Odmítáme jejich označování za zrůdce. Sli cestou, kterou před nimi musely putovat po staletí desítky jiných.

Skutečný stav naší země je zřejmý: politická, hospodářská, ideová a mravní krize, jakou stěží kdo pamatuje. Politicky jsme zcela nesvěprávní. Závislá politika nynějšího vedení státu ohrožuje další rozvoj našeho státního celku i našich národů. Přes opačná tvrzení — a snad i snahy — některých nejvyšších funkcionářů odevšad odcházejí nejlepší lidé. Moc ničí celá odvětví vědy. Umlčuje kulturu. Spoutala odbory, organizace mládeže, žen atd. Zlákvidovala rady pracujících. Vrací národní hospodářství k centralismu, který již nejdou ztroskotat. Nedisponuje nadšením větší obyvatelestva a intelektuálním potenciálem, které v padesátých letech do značné míry nahrazovaly a korigovaly nedostatky plánu, neschopnost plánovačů a řídících orgánů.

Do funkcí ve státě, ve společenských organizacích se nezřídka

dostávají lidé, kteří nebyli použitelní k ničemu jinému než k destrukci a udavačství. Tato slabá skupina aktivních stoupenců současné moci se při tom považuje za elitu, která jediná zná řešení, jak vyvést stát z krize, nastoluje při tom nejprimitivnější politickou, hospodářskou, ideovou a kulturní diktaturu.

Socialistické hnutí československých občanů vede politický boj za socialistické, demokratické, nezávislé a svobodné Československo, suverénní ve vnitřní i zahraniční politice, v hledání cest vlastního vývoje a uspokojování životních tužeb a potřeb svých občanů.

lat. Ale nakonec už tehda pochopil. Von četil, že má šance na tu Zlatou. A tak aby vo ni kvůli nějakýmu tomu slovíčku nepřišel, spoličik mu text na poslední chvíli vylepšil. Já myslel, že to stačí, že tím se to paralyzuje. Dneska vím, že to nestačilo. U té druhé písničky jsme na to šli, zaplatpánbi, chytějce. Jelikož s téma, co ji napsali, se nedalo vůbec mluvit, museli jsme ji prostě zněškodnit. Televize ji prostě z technických důvodů nebrala, takže její účinek byl lokalizovaný na festivalové sál a nemělo to dopad do široké veřejnosti.

Voddych jsem si, jelikož jsem myslel, že je festival tím pádem politicky zabezpečenej. Ale u Bělochozu písničku si lidi nakonec vysvětlili po svým. Nacionalisticky. A vono to dneska soudruha Bělocha mrzí. Von nám ideově vyspěl. My budeme dělat dál všelijaký soutěže a festivaly. Hlavně na půdě Svazu mládeže. A budeme soudrubím zpěvákům pomáhat. Ideově jim radit — co zpívat, jak zpívat, i za kolik zpívat. Jinak si myslím, že příklad soudruha Bělocha strhne především naši mládež. Pomůže ji najít správný postoj. Tak jako ho našli soudruzí tím, že se vzdali Zlatý strunky. Když jejich čin teda porovnáte s takovým Solženicynem, kterej sobecky lpí na Nobelově ceně vod nějakých Svědů, tak to správně vyhodnotíte. Jan Schneider

jednota?

Dlouho očekávané a od září odkládané plénum ústředního výboru Komunistické strany se tedy počátkem prosince sešlo. Žádné senzace se nekonaly, neboť ani vyloučení Oldřicha Černíka z komunistické strany není možno považovat za senzaci, spíše za osud mouřenina, který dohrál svou bezcharakterní roli. Političtí experti na Západě a korespondenti agentur nyní analyzují zveřejněné dokumenty — především rezoluci o jednotě strany — a projevy vedoucích stranických funkcionářů a spekulují, zda plénum znamenalo posílení či oslabení Husákovy pozice. Většina z nich se přiklání k tomu, že první tajemník má zatím dostatečnou důvěru Moskvy. S tím je možno souhlasit a zdá se, že Gustav Husák využil doby před plénem i své návštěvy Moskvy k tomu, aby přesvědčil Brežněva a spol., že politika tvrdé ruky, jak ji požadovali ultralevičáci, nikam nevede, spíše naopak jen znásobuje nynější potíže. Odvolání Grössera z funkce ministra vnitra, generála Rytíře z funkce styčného důstojníka u sovětských vojsk umístěných v Československu, jakož i zastavení připravovaného procesu s intelektuály naznačuje, že Husák zatím nechce ještě více prohlubovat již dnes nepřekročitelný příkop mezi národem a vedením strany. Čistky byly dokončeny, strana se — jak se pravi v dokumentech z pléna — organizačně rozešla s politicky poraženými pravicovými oportunisty, ovšem nic nenasevňuje tomu, že by její řady byly posíleny. Toho jsou si vědomi i ti, kteří za politiku komunistické strany odpovídají. Proto na jedné straně opět a znovu všechny hněvivé výkřiky na adresu těch, kdož před více než dvěma lety ukazovali cestu z krise a současně volání po tom, že strana musí získat důvěru mas. Jak — to si ovšem neumí nikdo z autorů podobných výzev, včetně dr. Husáka představit. Proto ta klikatá cesta nikomu pořádně nevyhovujících kompromisů, a to ve sféře mocenské, politické a hospodářské. Bezradnost vyzařovala z většiny přednesených referátů. Původně ohlášená analýza dvacetipětiletého vývoje Československa, která měla být předložena plénu, se smrkla na analýzu posledních čtyř let. Ani v tomto směru neměl Husák dostatek odvahy nebo sil, neboť tato analýza by musela potvrdit vinny mnohých, kteří dnes opět rozhodují. Ani tato zkrácená analýza však zatím uveřejněna nebyla, neboť publikování má předcházet diskuse ve stranických organizacích. Dá se říci, že plénum nevyřešilo nic, co vlastně již dříve nebylo vyřešeno, je opět tím orgánem, který jako v dobách Novotného ochotně odsouhlasuje všechny předložené dokumenty a jehož hlavní úlohou je manifestovat jednotu, která není.

-v-

kongres

Ve spleti politických skupin a organizací čs. starého i nového exilu existuje instituce, jejíž činností je třeba věnovat mimořádnou pozornost. Ne pro její politickou závažnost, nýbrž spíše pro její věcnou a účinnou snahu sjednotit na společné bázi co největší počet československých intelektuálů v zahraničí. Jde o Společnost pro vědu a umění se sídlem v Americe. Tato instituce, existující již více jak jedno desetiletí, pořádala 13.—15. listopadu t. r., tentokrát v New Yorku, svůj v pořadí již pátý světový kongres, kterého se zúčastnilo několik desítek jejich členů a hostů.

Kongres, svolaný u příležitosti třístého výročí smrti J. A. Komenského a za účasti jeho přímé potomkyně, paní Gerty Filigusové-Kallikové i zástupců amerických univerzit, koleji i jiných veřejných institucí, měl na programu jednak otázky organizační (valné shromáždění, volby funkcionářů Společnosti), jednak však — a to především — zasedání jednotlivých odborných sekcí, na nichž bylo předneseno a diskutováno více jak

padesát přednášek a referátů. Historikové, sociologové, ekonomové, právníci, přírodovědci, umělci i kritici, měli možnost projednat v několika sekcích nejrozumnější otázky československé minulosti i současnosti, otázky společenského i uměleckého vývoje naší vlasti. Poprvé byla v tomto rozsahu na půdě Společnosti věnována obšírná pozornost i zcela nedávné československé minulosti, „pražskému jaru“.

Definitivně zhodnotit odborný význam tohoto kongresu bude zřejmě možno až po té, kdy jeho materiály budou v celém rozsahu vydány. Doufejme, že se tak stane co nejdříve. Materiály budou moci navázat na obsáhlý dvoudílný sborník (dva tisíce stran) vydaný Společností v roce 1968 pod názvem *Czechoslovakia-Past and Present*, který již dnes nechybí v žádné solidní vědecké knihovně, která shromažďuje práce zabývající se východní Evropou, či Československem speciálně. Vše nasvědčuje tomu, že bude-li Společnost i nadále pokračovat v tomto druhu své činnosti, mohou materiály z jejích kongresů vytvořit vydavatelskou řadu, která bude nejen svým rozsahem, ale i kvalitou většiny prací mimořádně závažná.

Kongres, kromě své oficiální části, umožnil účastníkům z mnoha zemí různých kontinentů také navázání či prohloubení vzájemných kontaktů.

Hlavní dojem, který si zřejmě každý z pozorovatelů kongresu odnášel, byl údiv jednak nad tím, kolik talentovaných Čechů a Slováků působí v universitním prostředí Ameriky i Evropy a v jaké míře dokázali vytvořit zajímavou složku dnešního západního duchovního světa, neztrácející kritický zájem o vývoj ve své bývalé vlasti, i údiv nad tím, kolik kvalifikovaných jednotlivců muselo Československo ztratit za několik desítek let svého posledního vývoje.

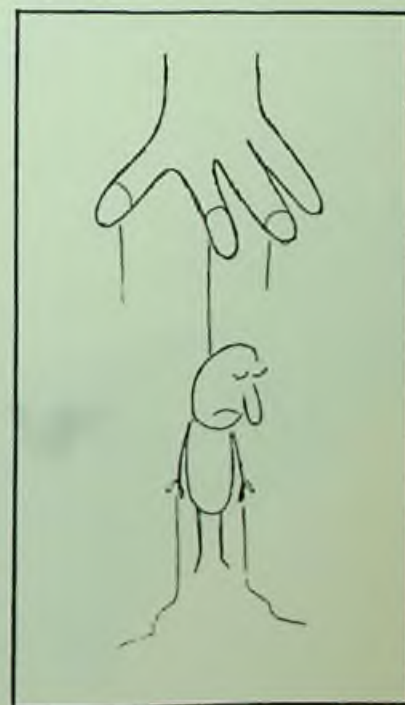
-am-

telegram

Čs. národní rada americká zaslala 2. prosince 1970 telegram následujícího znění prezidentu Spojených států Richardu M. Nixonovi:

Československá národní rada americká je rozhořčena politováníhodným odmítnutím asyly Simasu Gruzovi na palubě pobřežní hlídkové lodi Vigilante. Rada vítá důkladné vyšetření tohoto případu, aby byla zjištěna zodpovědnost za toto závažné porušení nejzákladnějších zákonných a lidských práv.

Rada Vás naléhavě žádá, pane presidente, abyste jasně stanovil budoucí postup Spojených států ve věci poskytování politického asyly a abyste jasně vyjádřil, že způsob, jakým byl případ řešen, je nešťastnou odchylkou od ustáleného postupu. Opomenutí takového prohlášení by vážným způsobem ohrozilo dobrou pověst Spojených států a poškodilo prestiž v očích našich spojenců a přátel v celém světě.

Kresby: Pavel Rak

kdo v zlaté strunky...

Tak nám vrátili Zlatou strunku. Sebekriticky. Soudruhovi Bělochovi a jeho spolužákovi přece jenom za toho půldruhého roku došlo, že ten pop-festival vybrlí nezdravou písničkou. Já si myslím, že to je vod nich chlapácký gesto, který posílí ostatní váhající umělci, aby podepřeli naši stranu. Aby se za ni tak nějak bezvýhradně postavili.

Mně tedy to konzolidační gesto soudruha Bělocha a spolužáka vůbec nepřekvapilo. Já věřím ve zpěváci. Nejsou to pravičácký intelektuálové. Voni proti nám vpadat nejdou. Tak jsou to naši potenciální spojenci. Když se u nás bude radostně zpívat a hrát, to bude nejpřírodnější argument proti zahraničním i vnitřním nepřítelům. Konečně si uvědomějí, že je u nás všechno v pořádku. Klid. A perspektivy. Tak se na to musíme dívat. A ne vidět jenom dlouhý slas a výstřední voblení. I vo tom je časem přesvědčeme. Vostřiháme je, dobrovolně. Vkusně je vobléceme. A nejen to. My si je podchytneme, my je získáme. Najdem si takový skladatele, který budou psát noty po našem. Z celý naší bigbitový fronty se může stát ideologická zbraň proti diverzi západních imperialistických žlágrů.

Tenkrát v devětašedesátém se ten pop-festival vo Zlatou strunku stal terčem nátlakových skupin. Měli ste vidět tu tlačenici před sálem! Já tam byl. Strana mě pověřila: — Zapři se, soudruhu, a di ty bigbity politicky usměrnit. Dáváš to televize a víš, co dokážou hromadný sdělovací prostředky nadělat za paseku! — Vobjednali mi letadlo a já jsem si k tomu vobjednal balík zaty. Bojím se vo uši. Když začnou mydlit do těch elektrických kytar, vznikaj, jak známo z fyziky, tydlety decidebily. A to je úplná zkáza pro lidskej organismus.

Reknú vám, byl jsem ale mile překvapen. Ten kramaj se dal vyřčovat. Orchester byl stejný smytec a napravený to bylo jako v symfonický voblasti. Ale ty názvy písniček! Hned jsem poznal, že něco taď nebraje. Třeba jedna se jmenovala — Konec tancovačky. To znělo tak nějak potouchlicky, ne? Nebo: Bambule bijou báč!

To snad měla být narážka na nekompromisní postoj strany, říkal jsem si. Po poradě se soudruhama nám z toho vyšly dvě nejpříznivější konzolidační písničky. Ta Bělochova a ještě jedna. Soudruh Běloch nám zpočátku nerozuměl, co jako je potřeba udě-

adolf müller

poznámky k československo-německým vztahům

* Jednání mezi Bonnem a Prahou stojí, jak se zdá, přede dveřmi. V průběhu několika budoucích měsíců se má, po Moskvě a Varšavě, zařadit také Praha do komplexu smluv mezi Německou spolkovou republikou a východní Evropou. Debat o bonnské východní politice, o její taktice, předpokládaných výsledcích, nebo nepředpokládaných následcích, přibývá. Na jednom stanovisku se shodují všichni: vývoj v Německu a vztahy této země k jejím východním sousedům byly, jsou a budou důležitými komponenty evropské politiky. Proto se také TEXT, a nikoliv naposledy, chce touto otázkou zabývat.

* Vztahy mezi národy a státy se opírají obvykle o tři základní komponenty: o tradice jako o souhrn jen zvolna se v národním povědomí měnících historických zkušeností, o soudobé zahraničně politické zájmy, ovlivňované značně politickým systémem, případně režimem a jeho širšími zahraničně politickými závazky a vazbami, a o veřejné mínění obyvatel, které je motivováno i nepolitickou sférou a často v nesouladu s oficiální zahraniční politikou svého státu. Míra důležitosti a vlivu jednotlivých komponentů je v různých zemích, v různý čas, odlišná.

Pokud jde o tradice československo-německých vztahů, jsou (československou stranou) vesměs zdůrazňovány negativní národní zkušenosti s Německem: dlouhodobá germanizace Čech, obtíže s národnostní politikou a německou menšinou v období mezi světovými válkami, Mnichov a okupace Československa – se všemi, s tím spojenými lidskými, materiálními i kulturními ztrátami. To vše je nepopíratelné. Méně se již hovoří o další důležité součásti těchto tradic, jimiž je stejně dlouhodobé soužití a spolupráce českého a německého národního prvku v mnoha oblastech, z toho vyplývající podobnost životního stylu (podstatně vyšší než při srovnání vztahů Němců a jiných slovanských národů), přirozené ekonomické vazby ve vývoji obou zemí i značná propletenost národních kultur. Objektivní pravda je jen v souhrnu obou těchto stránek.

Zahraniční politika československého a německých států celku je v převážné míře limitována bipolárně rozděleným poválečným světem a Evropou i rozdílností společenských zřízení. Oba tyto důvody a jejich důsledky, tj. postoupení podstatné části státních zájmů příslušným hegemoniálním supermocnostem, snižovaly dlouho význam bilaterálních vztahů, nebo je redukovaly jen na (mnohdy nevýznamnou) součást blokové politiky. Teprve různé motivované chápání skutečnosti, že pouhou blokovou politikou nelze vyřešit národně státní zájmy, ba ani problémy politického systému na území vlastního státu, otevřely nové možnosti a nuti zabývat se intenzivněji i vztahy dvoustannými.

Pokud jde o veřejné mínění, neslo se – především v Československu – jiným směrem. Předbíhalo značně zahraniční politiku a také její motivace; hodnocení skutečnosti i cílové představy s ní nebyly v souladu. A to především od poloviny padesátých let. Do této doby působily ještě důsledky negativních předchozích zkušeností s Německem a záporné stránky vztahových tradic. Oficiální politikou a propagandou značně zdůrazňované a využívané. Od poloviny padesátých let pronikalo do veřejného mínění Československa stále silněji vědomí politických a sociálních změn i uvnitř systému západně od jeho hranic a vědomí nového postavení a role německého faktoru v Evropě vůbec. Ona teze oficiální východoevropské politiky a propagandy, hovořící o „nových realitách v Evropě a v Německu“ byla veřejným míněním dotahována až k logickému konstatování, že tradiční nebezpečí německého faktoru se pro sousedy Německa podstatně snížilo. Účinkem se mýjela druhá téze propa-

gandy o „nezměněné nebezpečnosti německého imperialismu“. Současně s tím rostl i zájem o řešení hospodářské znovuvýstavby v západním Německu a přítažlivost tohoto řešení a jeho výsledků. Západoněmecká politická hospodářská a sociální „realita“, jako bezprostředně sousední, byla stále silněji konfrontována s československou skutečností.

Německá demokratická republika se naproti tomu odrážela v čs. veřejném mínění stále rozporněji. Jednak jako jeden z nejzajímavějších blokových sousedů, především pokud jde o hospodářské výsledky a všeobecnou konsolidaci (tak uměle vzniklého režimu), jednak ale i jako dědic „pruských“ (v českých a slovenských očích jen negativních) tradic, jehož strnulý komunistický dogmatismus o to více odpuzoval.

S mírou praktického poznání (tj. s mírou lidských kontaktů a turistiky) rostlo také v Československu postupně porozumění pro situaci rozděleného národa. Veřejné mínění se tak dostalo ke konstatování (nikoliv ale k odpovědi na) protikladné skutečnosti: souhlasilo s rozdělením Německa do dvou státních jednotek jako s předpokladem vlastní zesílené národní státní bezpečnosti, odmítalo však jako absurditu důsledky tohoto rozdělení, vedoucí k přerušení běžných lidských kontaktů, k izolování východních Němců a k napětí mezi oběma německými státy.

Všechny tři výše zmíněné komponenty společně dávají vysvětleň skutečného stavu praktických československo-německých styků: NDR se stala druhým největším zahraničně obchodním partnerem Československa, NSR nejzajímavějším a největším partnerem ze západních států. Turisté z obou německých států se stali podstatně nejsilnější skupinou návštěvníků Československa a návštěvy NDR a NSR převažovaly v statistice výjezdů čs. obyvatel do zahraničí. Československé kulturní akce byly v NDR nejpřitažlivější ze všech komunistických zemí – a po řadu let již politickými místy NDR dokonce regulovány a brzdeny: NSR absorbovala v poslední době téměř třetinu veškeré československé kulturní činnosti v zahraničí. Neobyčejný vzestup znamenal i počet překládaných titulů i celkový rozsah německé odborné i krásné literatury v Československu. Kontakty, spolupráce, výměna čs. výzkumných a vědeckých pracovišť s NSR se dostala na první místo. Snahy čs. oficiálních míst přilhlit ke kritickým připomínkám svých spojenců a omezovat spontánní růst kontaktů s NSR byl nad síly i silně centralizovaného pražského státního aparátu.

Shrnuté: Úměrně s ubíháním let od druhé světové války se v Československu snižovalo negativní chápání tradic; uměrně s růstem vnitropolitického napětí vzrůstal vliv veřejného mínění na zahraniční kontakty všeho druhu na úkor vlivu oficiální zahraničně politické koncepce režimu.

* Období od ledna do srpna 1968 nepřineslo v tomto smyslu bezprostředně žádnou zásadní změnu. Snaha vyřešit pozitivně rozpor mezi vůlí většiny národa a oficiální politikou státu a zvláštní vliv veřejného mínění na tvorbu politické (tj. i zahraničně politické) li-

nie komunistické strany rozšiřovaly ovšem možnosti již existujících pozitivních trendů. Předpoklad – perspektivního – zlepšení československo-západoněmeckých vztahů byl reálný. Rozhovory o vyřešení právních a materiálních důsledků odzvěsti Mnichovské dohody byly přede dveřmi, rozšíření ekonomické výměny a spolupráce v rámci decentralizovaného čs. hospodářství se dalo očekávat. Současně s tím napětí v ofic. vztazích k NDR trvale stoupalo.

Bezprostřední vliv však mělo toto období na německé partnery ve vzájemných vztazích. Obyvatelstvo NSR začalo „objevovat“ sousední Československo: politicky, kulturně, zeměpisně, historicky i všedně lidsky. (Podobnou míru spontánního zájmu jednoho národa o druhém zaznamenáme jen zřídka v dějinách.) Zájem o řešení bilaterálních styků vzrostl i u oficiálních politických míst a v hospodářských a obchodních kruzích NSR. Také intenzita zájmů východoněmecké veřejnosti o jižního souseda dosáhla v tomto období vrcholu. Pro východoněmecký režim se stalo Československo základním problémem vlastní stability.

To vše bylo v posrpnovém období ještě umocněno. Nad to se k tomu, vlivem intervenčního šoku, přidružil i další **podstatný** posun v názorech na československo-německé vztahy, tentokrát u obyvatel Československa. Ztroskotání dosavadního – a u čs. veřejnosti až dosud více méně tolerovaného

(pokračování na str. 9)

ivan pfafl

klasik emigrační politiky

Politická osobnost Komenského je neodmyslitelná od české protestantské emigrace, která byla pobělohorskou protireformací donucena k odchodu z vlasti a pokračovala se v diplomatických i vojenských službách protihabsburských mocností o restauraci starého českého státu. Přes 180.000 lidí, kteří odcházeli do Německa, Holandska, Švédska a Anglie, představuje naši vůbec největší emigraci a jeden z nejsilnějších migračních pohybů v novověké Evropě, který by v populačním přepočtu první půle 17. století do druhé poloviny století 20. zahrnoval nejméně milion osob. Ze zástupců šlechticů, diplomatů, vojáků a kněží vyslupuje Komenský nejen jako osobnost nejvyššího duchovního formátu, ale i nejpráhovějšího politického myšlení a nejintenzivnější politické aktivity, které ho uzpůsobily k funkci mezinárodně respektovaného ideového i politického vůdce české emigrace. Jestliže s výjimkou „Labyrintu světa“ a „Hlubiny bezpečnosti“ vznikalo celé jeho dílo – a to právě práce, než mu získaly světovou pověst – v exilu, sotva to určoval jen vyzrálý věk, v němž do exilu odcházal (36 let), a lze se právem ptát, zda by je byl dokázal promyslet v zotročeném domově a do jaké míry je stimulovaly široké světové obzory, jaké se mu v exilu otevřely.

Mladý kněz Jednoty bratrské vstupoval ovšem do politického boje v exilu jako outsider, který se nomohl vykápat takovou politickou průpravou, zkušenostmi a konexemi, jakými disponoval Karel ze Zerotína, jehož zesetiletý pobyt na evropském západě i důvěrné osobní kontakty s duchovní i politickou elitou soudobé Evropy Komenskému citelně chyběly. Zerotín, přímo předurčený k roli revolučního vůdce, však svých politických styků po Bílé hoře nevyužil a od revoluce se přímo distancoval a revolučního vedení se musel ujmout neznámý kněz, který se v evropské politice musel teprve orientovat a úporně probojovávat uplatnění české otázky na její půdě. Diskvalifikaci, jakou si

Janotová: Smutek svobody

Komenský oproti Zerotínovi přišel od svých pokusů zasáhnout do evropské politiky, podařilo se mu kompenzovat jinak. Jeho irenické a pansofické projekty vykrystalizovaly v základní formativní, stimulační sílu jeho emigračního politického myšlení a postupu a otevřely mu postupně i brány evropských dvorů a kabinetů: jeden z výrazných příkladů, jak osobnost původně nepolitická, vyhraněné intelektuálního záberu, může svým duchovním nábojem překonat profesionální politiky i v evropském kontextu.

Svou irenickou koncepci, směřující ke sblížení všech protestantských konfesí a k formování jednotné protestantské církve, předstihl Komenský dnešní ekumenické hnutí víc než o tři století a v době roztržitého evropského protestantismu, jež zatěžovala jeho koordinaci proti Habsburkům, ji vtiskl výraznou politickou pečť. To platí ještě silněji o jeho pansofii (vševěd) – vědecké soustavě, která by objasněním, zpřístupněním a systematizací všech pojmů, jež by mohli přijmout a sjednotit se na nich lidé všech národů, vrstev a názorů, formovala jako nadkonfesionální kategorie obecnou duchovní jednotu lidstva v duchu renesančního universalismu, jehož ideály žil Komenský daleko hlouběji než barokem, do něhož jej násilně zařazovala katolická historiografie. Politický dosah této koncepce převedl Komenský ve své Via lucis (1642) a Unum necessarium (1669) do roviny ještě političtější svou představou „věčného míru“ nebo aspoň mírového politického hnutí, jež ovšem nepřipouštělo žádnou formu „appeacementu“ na úkor svobody jeho lidu a víry. Mýšlenka mírového vyrovnání mezinárodních konfliktů s vyloučením váleka a řešení mezinárodních sporů mezinárodními rozhodčími soudy vysoko překonává i jednoho ze zakladatelů moderního mezinárodního práva Hugo Grotia (1625), který války ještě plně připouštěl, a svým programem, z něhož se učili W. Penn, Leibniz i J. Betham, předstihuje první jednání evropské politiky o mezinárodní soudní dvůr o celých 250 let.

Jak zasáhl Komenského pansofický plán do politických kombinací soudobé Evropy? Zájem, jaký o

Komenského projekt projevil anglický parlament, který r. 1641 pozval Komenského do Londýna, naznačuje hlubokou spojitost mezi úsilím českého filozofa a politickými zájmy evropského protestantismu. Konflikt mezi parlamentem a králem a Cromwellova revoluce neutralizovaly ovšem vztahy na anglickou podporu české věci na světovém fóru a přiměly Komenského už 1642 k odchodu z Anglie: jen proto neprojevoval pro anglickou revoluci porozumění tak jednoznačně jako pro nizozemskou revoluci 16. století, s níž se výslovně identifikoval ideově i politicky. Naprázdno vyznělo i Richelieuovo pozvání Komenského do Francie 1642, zmařené jen kardinálovou smrtí a diklovaně Richelieuovým plánem na zformování evropské protihabsburské koalice bez konfesionálních rozdílu. Ze Komenského pozvání katolické Paříže přijal, prokazuje jeho, na tu dobu ojedinělé, vyspělý politický odhad, překračující hranice církevních protikladů a prostý strnulého náboženského a tedy i světónázorového dogmatismu (nemá nám to co říci dnes?). Jaký osvědčil už 1630–33, kdy neváhal podporovat a dokonale z pozadí inspiroval jednání české emigrace s Valdštejnem a do jeho konspirace vkládal naděje, i když Valdštejnovy osobní mocenské aspirace nesporně kolidovaly s motivy Komenského, který si to také uvědomoval.

Daleko dosažnější byl jeho dlouholetý důvěrný kontakt s nejsilnějším a nejnebezpečnějším soupeřem Habsburků – se švédskou politikou a osobně s kancléřem Oxenstiernou, k němuž pronikl 1642. Stockholmský státník nebyl ochoten vzdát se smělého plánu Gustava Adolfa na vytvoření protestantského impéria pod švédským vedením, a proto Komenského myšlenku sjednocení protestantských konfesí a stabilizace reformační fronty širším duchovním plánem více uvítal jako dynamický ideový podklad, ideové zdůvodnění švédské hegemonie v Evropě. Ve čtyřdenních jednáních ve Stockholmu podařilo se Komenskému přesvědčit Oxenstierna už 1642 o reálné politické nosnosti svých představ a získat jeho bezvýhradnou podporu pro věc české

(pokračování na str. 8)

jan beneš

úhlopříčka

Nechal vůz stát na asfaltovém parkovištiátku před hotelem (ještě štěstí, že v téhle zemi nejsou s parkováním žádné problémy, a i když jsou, tak se to řídíči s německým číslem promíne), přeskákal pruh bláta, který odděloval nedokončené parkoviště od budovy, přešel procovskou halou plnou mramoru a plyšových křesel, kde posedávalo několik více či méně ordinérních štětěk, pozdravil se s recepčním, vzal si od něho klíč, a teprve když odcházel směrem ke schodišti, zaslechl za sebou měkce a jakoby z dáli:

„Herr Johüll, ein Brief bitte!“, a když se otočil, uviděl, že za nim recepční natahuje ruku s obálkou. Naplnila ho úlevná a poklidně spokojená jistota, samozřejmě, že je to psaní od Heleny, kromě ní, a samozřejmě policie, nikdo neměl o jeho existenci v tomhle hotelu a v tomhle městě ani potuchy. Úlevná jistota muže, který se společně sám na sebe, a na kterého proto svět nevyzraje. Protože o obsahu toho listu, pokud už tu jednou byl, ani trochu nepochyboval.

Kdysi z tohoto městečka a opuštěné komandatury grenadýrského pluku, která byla umístěna právě v tomto secesním hotelu, utíkal, aby si zachránil život, zoufale hledal někoho, kdo by mu byl ochoten za zachovalou uniformu wehrmachtu dát jakékoli civilní hadry. To byl ovšem poslední, či skoro poslední z útěků i vítězných pochodů. Totiž útěků, které následovaly po vítězných pochodech a slavnostních přehlídkách. Poddůstojnický čekatel Krömm, jeho kamarád a nositel rytířského kříže, svlékl dokonce hadry se strašáka nad jakýmisi zelnými záhony.

Ze sklepního okénka, zalezlý mezi prázdnými bedničkami od lahvového piva, pozoroval svobodník Johüll smrt poručíka Dorize, který se snad vzdal, aspoň o tom mluvil, a kterého umlátili nějací holíči naproti hotelu, zrovna jen kousek od místa, kde teď visela bronzová deska s nápisem:

ZDE PADL DNE 4. 5. 1945
ZA VLAST
VRATISLAV KAPUCÍN
VE VĚKU 22 LET.

Což byl ovšem mrtvý, kterého svobodník Johüll také pamatoval, mladík zastřelený kulometníkem z projíždějícího transportu, který nepatřil k jejich grenadýrům. A napadlo ho, když tu desku tady poprvé uviděl, že mrtvý poručík Doriz i on sám byli vlastně skoro stejné stafi, dokonce všichni narození v téže měsíci, jestli bylo tomu Kapucinovi 22 let právě v květnu, poručík Doriz a svobodník Johüll v květnu narození byli. Tahle data si štábní písař pamatuje ještě dlouho po tom, co už jsou k ničemu.

Nu, dostal se z toho, zaplat páměbůh, Gott mit uns, dostalo ho z toho děvce pro všechno i pro všechny. Poručík Doriz s ní spával ve svém pokoji ve druhém patře, ale svobodník Johüll svůj pokoj neměl, a tak se s ní chodival milovat dolů do sklepa. Když potom komandatura povstanci rabovali, ostříhali revolucionáři, či kdo to byl, to děvče dohola a namlátili jí, taky na této ulici a před sklepním výhledem svobodníka Johüll, ale po dvou dnech přece jen přišla za ním tam dolů, mezi bedýnky od pivních lahví kde se milovali na roztaženém péšáckém plášti grenadýra, přišla, jakoby věděla, že ho tam nalezne, aby ho nalozla a dostala z toho, a skutečně ho z toho dostala, protože mu přinesla oblek a hnědé polobotky, a osobně s ním pak ještě veslovala na vratkém maňásku přes řeku, aby nemusil po mostě kde stály hlídky českých četníků, veslovala s neplavcem Johülem, a její dohola ostříhaná lebka jemně svítítkovala do květnové noci.

Poprvé, před rokem, se vlastně přijel pro obnovu toho zážitku, protože si potřeboval odreago-

vat ten dávny strach v nějaké klidnější siutaci. Asi proto také přijel bez Trudy, úspěšný muž – a chytrý muž – se nikdy na cestu za svou minulostí a za visemi svého mládí nemá vypravovat s manželkou. Nesliboval si od té cesty nic zvláštního, snad nějaký pocit, nejméně ze všeho potom ovšem tu dívku z hotelu. Nebyla ani tenkrát, před dvaadvaceti lety, příliš krásná, a čas jí jen ztěžka mohl dodat něco lepšího navíc, ale to by Trudy nikdy nevysvětlil, kdyby jí vůbec mohl a i ohtěl vysvětlit proč jel (a jezdí), právě sem, a proč sebe i ii zdržuje v tak nicotném místě s jedním barem a jedním kadeřníkem. Díra.

Byla to mužská záležitost, ale nepřicházel v ní na nic konkrétního. Zajel si k Opavě, kde v bunkru po starém československém pevnostním pásmu zůstali tři kamarádi, jedini, kteří spolu s ním zůstali v jednotce po celou dobu války. Bunkr, rozčáknutý tam, kde ho zasáhla ruská stodvaapadesátka, stál dosud na svém místě za trati na Slezsko. Z betonu trčelo hnědě zrzavé armování, obnažená patka granátové šoupačky. Uvnitř, kde kdysi zemřeli Hans, Horst a Pieter, bylo jen trochu nahnilé slámy z blízkého pole, pár použitých preservativů a něco lidského lejna. Z budovy akcizu, vedle které tenkrát hořel ruský sherman zasažený pancéřovou pěsti svobodníka Johüll, zůstala už jen jediná zeď. Podařilo se mu z ní nožem a šroubovákem ještě vyrýpat kulkou, a našel i višni, pod klerou tenkrát ležel s pancerfaustem, třebas trochu zmožutněla, zůstala mu vryta do paměti charakteristickým sklonem kmene a vidlicí větvi kolem telegrafního vedení. Jenže to, co ho k těm místům přitahuje, to nedokázal vysvětlit ani sám sobě, natož pak, aby to dokázal zdůvodnit a vysvětlil Trudě.

Potom zjistil, že smaragdový a dávno ne nový porsche, koupený z desáté ruky, je v téhle zemi mnohem víc než jen pouhý smaragdový porsche správce tenisových courtů Johüll, mnohem víc než všechny porsche doma. A začal sem jezdit taky proto, že to bylo jakoby mu takhle země a tohle město teď dávalo nazpět všechno, čím ho kdysi pokořilo a čím pokořilo i wehrmacht (byla to sice blbá doba, když jsme byli voják, ale všichni jsme na tu dobu za nějaký čas velice hrdí), poddůstojnický čekatel, nositel rytířského kříže a sekretář spisovny grenadýrského pluku, převlečený do hadrů zeleného strašáka, a svobodník Johüll zalezlý mezi prázdnými pivními bedýnkami ve smradlavém sklepě.

Nakonec se z toho a do toho, jak to asi muselo být a jak to Trudy tušila, přimíchala i Helena, Helenka, Helén, studentka, kterou sebral při stopování na silnici z Opavy, právě tenkrát, když se jel podívat na bunkr kde zemřeli Hans, Horst a Pieter, a na akciz, kde se mu podařilo zapálit pancerfaustem ruského shermana.

Měla tiziánové vlasy, které považoval původně za dokonalý přeliv, ale které se kupodivu ukázaly dokonale pravé, tak jako jeho vlastní, pružný pas – když se pohybovala neurčitě jím připomínala ještětku, – odpovídající nádra, bílou pleť, zelené oči a štihlé přepůvabné nohy. Bylo jí 21 let, dost na to, aby se do ní ve čtyřiačtyřiceti mohl zbáznit. Smutně bezútešné a bezdětné manželství se stárnoucí a starší Trudy v zádech.

Takže se ty cesty staly navíc ještě i dobrodružstvím, cestami do země kde byl mužem svých představ, a taky představitel světa zázraků a fungujících zapalovačů. S vízem naštěstí nebyly žádné potíže, železná opona byla zvenčí pro-

pustná jako řeřeto, zdá se, že tu měli zájem o jeho marky, stejně jako o marky ředitelů od manesmanů, a Trudy naštěstí nemusila a nemohla o ničem vědět. Vždy se to dá navléknout na nějaké jednání tenisových manažérů, jakých se občas účastnil, udělal tu dobrou objednávku na cihlovou drf na courtu a ještě i pár marek vydělal na skle, které dovezl. Ostatně, jezdil sem přece i na hroby kamarádů, to dojímallo zbožnou Trudy a celou její rodinu... ale sám sobě nic nenamlouval, přes všechny Tuzex a touhu po věcech v něm, kterou nemohl u Heleny nepozorovat, a přes to všechno, přes to, že jeho porsche tady měl větší cenu než on sám, nebo přinejmenším stejně takovou, kdopak se v ženských vyzná, určitě větší cenu než dohromady všechny vzpomínky, které ho sem přivedly. Doufal, že není moc vidět jak o ni stojí, ale věděl, že mu na ní záleží, že jí má rád, že se mu vrátí jeho mládí když s ní může spát, toužil ji zařadit pohodlný život a tucet dalších věcí, toužil po tom, aby s ní měl dítě, které Trudy neměla a mít nemohla.

Proto vítal ten dopis, znamenající, že je ještě sám sebou (ve svém smaragdovém porsche), že je vítán a má v Helenině životě místo.

Jeho jméno na obálce bylo tentokrát napsáno na stroji.

Odložil ji ve svém pokoji na noční stolek, svlékl si svrchník a šel si (pomalu a důkladně), do koupelny umýt ruce. Hotelová osuška byla příjemná a měkká, podíval se na sebe do zrcadla, srovnal si nepatrně kravatu, zapálil si cigaretu a potom už opravdu nedočkavě roztrhl okraj obálky nehtem a usedl do křesla.

Zevnitř se mu do klína nejprve vysypaly jakési fotografie. Zíral na ně s překvapením. Jedna se otočila obrázkem dolů, ale z té druhé, z té zíral on sám, on sám, v uniformě svobodníka wehrmachtu s tvrdým límcem a bílým nákrčníkem. Díval se upřeně do světa přes vytlačenou značku Wichterle Wupperthal. Ano, ano, třikrát ano, tuhle fotku mu udělali ve Wupperthalu někdy na podzim 1943, když měl svoji první a poslední dovolenou, a byla to taky poslední fotografie na které byl v uniformě. Jenže on sám měl přece už jen jednu jedinou, poslední, tu, kterou měla původně jeho matka a teď jí má Trudy v albu s červenými sametovými deskami. Ani nemusil otáčet druhý obrázek, aby pochopil; nebyl se značkou Wichterle Wupperthal, ale byla na ní tvář toho děvčete z hotelu, děvčete pro všechno a pro všechny, která ovšem tehdy byla o celou kopu let starší než svobodník Johüll, a kterou pak revolucionáři nebo kdo to byl, ostříhali dohola, ale která ho vytáhla ze sklepa a vezla pak na vratkém maňásku květnovou nocí přes řeku, protože neuměl plavat, a lebka jí při tom slabě svítítkovala. Na této fotografii už ovšem opět měla nějaké vlasy a na rukou držela dceru Helenu.

Nepotřeboval ani ten dopis číst, přestože to pak udělal, ale když se o deset minut později soukal do svého smaragdového porsche, nebylo to proto, aby s ní odejel na schůzku o kterou byl dopisem požádán. Připadal si také velice nešikovný a vzpomněl si na průpovídku: Porsche je vůz jako panna, nikdo se do něj nemůže dostat.

Zatočil kolem rohu, a hned v blízkosti desky, hlásající, že zde, ve věku 22 let padl dne 4. května 1945 za vlast Vratislav Kapucín, zapnul kompresor, a zároveň si uvědomil „už dávno mne to mělo napadnout!“, Helena s tiziánovými vlasy se přece ještě ke všemu jmenuje Kapucinová. A vzpomněl si i na barvu Helenčiných vlasů jak byly rozprostřeny po polštáři a ružový otisk okraje podprsenky v její bílé kůži...

A potom už jen ujížděl a ujížděl směrem ke hranici a netoužil po ničem tolik, jako po tom, aby už jí konečně mohl přejet, protože s dcerou Helenkou se už opravdu setkat nechtěl.

gabriel laub

prestiž

Prestiž je, když někdo dělá něco, co je mu třeba samému proti mysli, jen aby ostatním vytřel zrak.

Slovník jazyka českého říká, že prestiž je „vážnost, důstojnost, vliv“, slovník jazyka německého upřesňuje, že je to „vážnost u jiných lidí“. Jen v jednom starém německém slovníku se říká bez obalu, že je to „Blendwerk“, čili zdání, předstírání, klam a podvod, novopražsky řečeno filmování. Tehdy byli jazykovědci upřímnější a nedbali tolik o prestiž prestiže.

Čeština je řeč geniální, proto může mít prestiž český libovolně ženský nebo mužský rod. Je totiž spjata s typicky ženskými vlastnostmi – tvrdohlavostí a nedostatkem logiky a s typicky mužskými vlastnostmi – nedostatkem logiky a tvrdohlavostí.

Jedna slečna se jednou zamilovala do jednoho pána, to se stává. Tomu pánovi se ta slečna také líbila, ale z prestižních důvodů to nemohl dát najevo, jelikož ona slečna nebyla největší krasavice ve městě, a také se nesluší namlouvat si ženskou, která si tě sama namlouvá, lidi by si mysleli, že sis nevybral sám, že ses dal vybrat.

Slečna zjistila, že pán je k ní chladný, zamilovanost jí přešla, ale prestiž jí nedovolila couvnout. Když mužská prestiž narazí na ženskou, je výsledek předem jasný – vzali se.

Tři dny po svatbě věděli, že to byla chyba, ale prestiž vážených občanů nepřipouštěla rozvod.

Oba měli odpor k dětem, ale z prestižních důvodů zplodili čtyři: aby si nikdo nepomyslel, že on nedokáže udělat dítě, nebo že ona nemůže být matkou, nebo že si nemohou dovolit čtyři potomky uživit. Protože zápasili mezi sebou o prestiž, stávala malá děti proti otci, otec proti matce. Vychovali tak sobce a pokrytce, kterým šlo jen o prestiž. Všichni v rodině se vzájemně nenáviděli: z prestižních důvodů to ovšem nedávali najevo a předstírali vroucné rodinné city.

Synové a dcery si z prestižních důvodů vzali ženy a muže, které nemilovali. Život s prestiží pokračuje veselé dál, pokud nevymřeli po moči nebo po přelíci. (Po přelíci se ovšem vymírá poměrně zřídka, lidstvo dává přednost vymírání po meči nebo po jiných zbraních.)

Dějiny světa ukazují, že Pánbůh nemá lidi nijak zvlášť v lásce – hubí je, kde to jen jde, všemi možnými způsoby. Svořil je zřejmě jen kvůli prestiži, aby si ta pekelná obluda občasitě nemyslela, že to Všemohoucí nedokáže. Ostatně i Satanáše samotného si drží patrně z prestižních důvodů, aby nevzniklo podezření, že se Pán světa bojí kritiky.

Kain měl Ábela velice rád. Byl to ostatně jeho mladší a jediný brácha, po jeho smrti si neměl s kým vypít džbán piva a zahrát vrhacíby. Báci ho ale musel – jeho prestiž tím velice utrpěla, že bratrova obět byla přijata, kdežto jeho ne.

Kdyby se dochovaly hliněné tabulky s deníkem chůvy krále Aššurbanapala, mohli bychom si přečíst, že král měl měkké srdce a plakat pokaždé hořce, když jeho vojáci vyvražдили nějaké město. Musel jim to ovšem nařizovat – kde by byla jeho prestiž, kdyby pobil mňi lidi, než jini panovníci? I ty chůviny tabulky dal zničit, aby nepadl stín na jeho prestiž krutého samovládce.

„Ad maiorem gloriam Dei“, tedy, volně přeloženo, pro větší prestiž boží, upalovali jezuité houfně kacíře, ať už skutečně, nebo jen takové, kteří se při mučení přiznali nebo byli usvědčeni udáním; prestiž si žádala jen počet a slavnostní ceremoniál. To známe ostatně i ze současnosti, jen bohové a jezuité se teď jmenují jinak.

Skutečné příčiny válek jsou, jak známo, složité a jsou o nich různé teorie. Ale záminky k válkám jsou vždy prestižní. Když v Sarajevu zastřelili v roce 1914 arcivévodu Františka Ferdinanda, vypovědělo

Rakousko Srbsku válku, ačkoliv arcivévodu nikdo v Rakousku neměl rád, včetně císaře Františka Josefa. Šlo však o prestiž rodu, jak to řekl Svej: „Zabili jste mně strejčka, tak tady máte přes držku.“

Každý stát si kvůli prestiži přejí válku vyhrát, ačkoliv dějiny přesvědčivě ukazují, že národy poražené, pokud dokážou přežít, jsou na tom zpravidla lépe.

Vládci velkých mocností často zakročí vojensky u menších soudů, ačkoliv mají doma svých starostí dost, anebo právě proto. Jde o prestiž: jednak taková snadná vítězství odsunou na čas do pozadí domácí nedostatky; jednak by tím pochopitelně velmocenská prestiž trpěla, kdyby si mali soudedé dělali u sebe doma co chtěli. Každý velkosatrapa má mentální obrlajntanta Makovce: „Disciplina musí být, vy kluci pitomí, jinak byste lezli jako vopice po stromech...“

Jiná věc, že takový vpád zpravidla velmoci na prestiži ve světě nepřidá, ale jde-li o prestiž, jsou mocipáni ochotni obětovat i prestiž. I po vpádu často trpí prestiž vítězů, jak řečeno, prestiž je předstírání, že jsme něco lepšího než jsme, a při tak intimním styku, jaký mají okupanti s okupovanými, se pravý slav věci těžko utají. Při prestižních zápasech mezi mocnými dopadají národy jako dcera pana Kohna z anekdoty. Když si postěžovala otci, že ji manžel bije, slíbil, že přijede a udělá pořádek. Přijel – a hned ve dveřích vyfal milované dceři pořádnou facu. Když se tomu i zeť podívil, řekl mu pan Kohn hrdě: „Ty mně mlátíš moji dceru, já tobě zas mlátím tvoji manželku!“ A prestiž Kohnovic rodiny byla zachráněna.

zbabělci anglicky

Dávno, velmi dávno před slavným a dnes již historickým IV. sjezdem čs. spisovatelů 1967, v době, kdy, jak se lidově říká, bylo všude ještě „ticho po pěšině“, vyšla v Československu kniha, která vzbudila světovou pozornost. Román známého a oblíbeného soudobého českého spisovatele Josefa Škvoreckého ZBABELCI, který byl poprvé publikován v Československu r. 1958, měl zajímavé osudy. Sotva se objevil v knihkupectvích, začaly se tvořit fronty. Rychle se rozkřiklo, že se zrodila literární senzace, která nemá v poválečných letech obdoby. Kniha pochopitelně vzbudila opožděný zájem vrchních cenzorů, kteří se zrohžili, co se dostává čs. čtenářům do rukou.

Ákce, která následovala byla rychlá a důsledná. Román „Zbabělci“ okamžitě stažen z prodeje a komunistický tisk zahajuje ostré útoky na autora Škvoreckého.

Mezitím zprávy o knize pronikají na Západ a vychází ukázky některých kapitol. Zbabělci budí pozornost opravdu světovou. Také mezi čs. krajaný a exulanty je o knihu velký zájem a výtisky, které se dostaly z ČSR do zahraničí, jdou z ruky do ruky. Ferdinand Peroutka vysoce oceňuje literární hodnotu tohoto románu a píše, že Škvorecký je nejnadanějším poválečným čs. spisovatelem. S takovým hodnocením asi souhlasí každý, kdo tento román četl. Pro Škvoreckého však nastávají těžké časy a jeho nejslavnější kniha se dočkává nového vydání až v době liberalismu. Následuje řada publikací v zahraničí v různých jazycích. Nyní Zbabělci vycházejí anglicky a knihu možno objednat v kterémkoliv lepším knihkupectví nebo přímo u nakladatelství GROVE PRESS, Inc. 214 Mercer Street, New York, N. Y. 10012, nebo též Victor Gollancz Ltd. 14 Henrietta St. Covent Garden, London W. C. 2. Nám Čechům a Slovákům, žijícím v anglicky mluvících zemích se naskýtá jedinečná příležitost zakoupit toto dílo pro své anglicky mluvící přátele, kteří budou číst Zbabělce se stejným zájmem jako my, neboť tato kniha patří k těm, které se čtou jedním dechem. Tedy vhodný dárek pro naše přátele a zároveň propagace české literatury, na kterou můžeme být právem hrdi. Miloš Zelka

gertruda goepfertová

Narozena 1924 v Janštýně u Jihlavy na Moravě
Umrum v Praze u Franty Tichého a Strnadela
Přispívala do Zahradnickova Akordu
Ilustrace pro nakladatelství Marie Rosy Junové v Tasově
Litografická praxe v Curychu
Maliřská akademie v Paříži
Dvě samostatné výstavy, v Paříži 1951, v Mnichově 1958
Účast na pařížských salonech, členkou S. de la Jeune
Peinture při Muzeu moderního umění v Paříži
Účast na skupinových výstavách v Paříži, Mnichově, v Berlíně, Bonnu, ve Freiburgu, Würzburgu, Bambergu, Bayreuthu
Portréty, ilustrace, knižní obálky
Žije v Mnichově
Má pět dětí

dětství mé

osnovo koberce
o plavbě do ráje

obtisku zamžený
ještě tě sloupávám

polštářku na jehly
píchlavých všedních dní

kožíšku jediný
v sychravém životě

u vody

kosatce hrají na vojáky
tasí meče a bodáky
podle jejich vzoru
stojí síťina v pozoru

po dívčí lávce
přechází mladík
přímý stvol
podobný kosatci

zajatá

kamenité mraky
hrozí lavinami
denně mě lisuje
soutěska činžáků
běžící popruhy
pásových chodníků
na stepní suchopár
vyvrhují

třesu se třeslice
bojím se bojínku
věžatá metlice
přízemní rozhledno
s výňatkem oblohy
který mi zbyl

lisovna činžáků
svlažuje suchopár
popruhy chodníků
jsou moje letišťe
výňatek oblohy
zaháňka plachtění
pláci tam zpívají
kdykoliv promluví

*

největší jsem byla

když jsem byla malá
smýčila jsem hvězdy
z jehličnaté oblohy
žebříky mi přistavoval
lyšaj pryšcový
v plástech lesa baňka moje
podestýlkou stříbropěnný
kociánek zaječí

napříč růstu zakotvený
na ručejích mého pláče
koráb světa zastavený
navzdor plynutí
na křesadle mého smíchu
udusil se čas

čas už mi chomout navlík
po kluzké silnici kupředu žene
vzdušnou čarou bez oklik
životem bez přídavných jmen
les dokola vymýcen
strop stejná podlaha tatáž stěna
mýtina žalem vykácena

pijavka ošklivost mě malátností sytí
posečeny podrobnosti hvězdné podrosty
voničku z dojmů jsem si nasbírala
nestačí na brloh neklene přístřeší
schází radost příčle vzhůru
zastavení napříč spěchu
přerůstá mě kociánek zaječí

*

všední

bez zápalu se sunu snímky vlašné
sesoukávají sledy stínového dění
shluk reklam mě davy zboží stíhá
seznamuje: suda ata sola vim
směsíci prodejnou na party společenou
na přechodnou dobu chce mi přifuknout
zlatou branou do běhu se dávám
ranám hledím uniknout
vyhoupnout se na oře nadšení
obrátit si život v lov na překvapení
kde na místě trámy bez štítků se jmény
pod vráskami kryjí myšlenky
vyprostit si krajíc divočiny
najít běloskvoucí vejce v kukani

ohňostroj marnosti

Dech opuštěnosti požár rozdmýchává
plamen mě bydlo od země spásá
smuteční je má vypálená mez

Jako kramář jsem mívala své zboží
zvážené urovnané
V zásuvkách zážitky cenné
v komoře těšení zásoby
přebytky záměrů na hody
s nápisy, pojmenované

Co mělo nátěr, půdorys obsah
padá panáček Podstavec ulomený
tvar zaclání druhý
nakonec v slepenec splývají
Rozpálená lžice únava
olovo tříkrálové taví

*

sucho

Ohýnkem makového květu
cigareta léta
trávě prsty pálí
stromy loní rukama

v dýmu večera
den zkomírá
písku nedal pít

kostlivec
chrastí v kročejích

S poezií je to známá věc; každý ví, oč se jedná, ale jen nemnohý opravdu jedná. Jen někdo ji píše a jen málokdo se jí upíše. A jen co bys na prstech ruky spočítal, žijí mezi námi ti, kdo její znamení i neviditelný kříž nesou tak poctivě, že je přenesou i tam, kde už je jen nesena, aniž má kdo její břímě převzít. Do ciziny, kde prostě není doma. Což už nejsou verše, ale osud.

Verše Gertrudy Goepfertové, výtvarnice a básnířky, jsou nezdobné, trpké.

Tato poezie hájí poslední výspu člověka, přirozenost a dětství. Koná mlčenlivou práci, je skromná, zato se vrývá v paměť...

I. D.

jaroslav vejvoda

metoda jerevan

Podle jednoho z Parkinsonových zákonů existuje každá instituce, která dosáhne určitého počtu zaměstnanců a určité elementární struktury, již zcela automaticky, sama sebou, nezávisle na okolním světě. Těto poučky vzpomínám vždy, kdykoliv zachyťím na stupnici rozhlasového přijímače některou z rozhlasových stanic, ležících většinou na východ od myšleného středu Evropy. Ty hlasy hovoří z jakéhosi jiného světa a času, neměřitelné úrovní poznání, které je mi dosažitelné, monotónně, neúnavně a absolutně nesmyslně – pokud posuzujeme obsah jejich výpovědi rozumem normálního člověka zrozeného se specificky lidským nadáním myslit.

Je pochopitelné, že tento zvláštní fenomén mimočasovosti (a nepřeložitelnosti do některého z dostupných jazykových systémů) dráždil moji badatelskou zvědavost. Jsem rád, že mohu nyní předložit některé z prvních výsledků své práce, která si – jak je i mezi námi vědci samozřejmé – nečiní nárok na úplnost, aniž by – přirozeně – nemohla být vyvrácena budoucím zcela opačným.

Pokoušel jsem se kdysi – v prapočátcích svého zkoumání – analyzovat onen zvláštní kód, který nazývá vykořisťování přátelstvím a naopak, zatímco nátlak označuje obvykle šifrou „atmosfera vzájemného porozumění“. Používal jsem metody negace a kontrolně metody negace negace – tedy metod, které se nabízí zdánlivě zcela logicky. Zjistil jsem však, že používaný kód odolává jakékoliv logické metodě, podobně té nesmrtelné záhadě, kterou kdysi sdělil Švejkovi – shodou okolností v ošetrůvně duševně chorých – *jistý učenec: že totiž uvnitř zeměkoule je ještě jedna, mnohem větší než ta vrchní.*

Pro demonstraci zopakují některé ze svých postupů: A) Vycházíme-li z poučky: „Proletáři všech zemí spojte se“ (uvedenými stanicemi přejímané bez výhrad) a označíme-li pojem „proletáři“ symbolem „p“, zatímco jednotlivé země světa symboly 1, 2, 3, 4... až „x“, nastává ideální stav všesvětového proletářského spojení

(VSPS) při naplnění rovnice: $p_1 + p_2 + p_3 + \dots + p_x = VSPS$. Naopak, vyčleníme-li proletáře některé země (Pnz) z ideálního součtu, není žádoucího výsledku dosaženo, neboť jestliže shora uvedená rovnice platí, pak musíme naše „pnz“ odečíst z obou stran, tedy: $(p_1 + p_2 + p_3 + \dots + p_x - p_{nz} = VSPS - p_{nz}$. Ideální stav nenastal, obě strany rovnice nám zatížili minusoví proletáři.

Podle politických analýz Moskvy, Varšavy a Prahy, vyčleňují se proletáři Izraele, kteří se zbrání v ruce hájí nezávislost své země, sami ze světového proletářského společenství. Matematicky však nemůže platit, že $VSPS = VSPS - p_{nz}$, jestliže platí, že $VSPS = VSPS$. To jest, nemůže být současně ideálním spojenectvím všech proletářů a spojenectvím proletářů pouze některých, stejně jako si nejsou rovné jedna hruška a jeden ohryzek, jak mi vždy vkládal pan učitel Palička. Matematický kód, v němž obě strany si nerovné jsou si současně rovné zůstává tudíž nerozluštěn.

B) Podobně je tomu s kódováním metodou přímé negace. Vezmeme-li pojem „agrese“ (zkoumanými kódovacími systémy často používaný) a dosazujeme-li za každý užívaný pojem jeho přímý opak – v tomto případě za pojem „agresor“ (A) pojem „osvoboditel“ (O), dojdeme k prosté rovnici $A = O$. (Rovnice je odvozena ze známé poučky stanic Vltava a nyní i Praha, že sovětský vojenský zásah v Československu r. 1968 byl jeho osvobozením, za současně platnosti sovětské definice agrese, která je přesným popisem tohoto zásahu.) Podle této rovnice byla tedy hillerovská agrese proti Československu jeho osvobozením, neboť, jak jsme dovodili, $A = O$. Z nepochopitelných důvodů však Radio Moskva i Praha toto tvrzení popírá (přesně: dosud popírá). $A = O$ tedy současně platí i neplatí – kód zůstává nerozluštěn.

Později mi napadlo – že snad není nutno kód analyzovat a místo matematických metod použít jsem kombinace některých kriminalistických postupů. Tato změna pracovního postupu přinesla, jak se

zdá, úspěch, který ovšem je pouze počáteční. Srovnáním kódů používaných některými z nejnámějších zkoumaných stanic: Jerevan, Moskva, Praha, dospěl jsem především k prvnímu pracovnímu závěru, že všechny jeví shodu – hypoteticky jsem tedy předpokládal, že jsou shodné. Posudme následující souvislosti: Jestliže Radio Jerevan už před lety označovalo, že máslo v Sovětském svazu v principu je, oznamoval realistický politik Novotný na vlnách Prahy stručně a výstižně, že maso bude. Shoda absolutní – obojí prostě nebylo. Ani předtím, ani později. Jedna ze základních pracovních pouček Radia Jerevan (důkaz uvedu v dalším textu) zní: Vědomou nepravdu nepopírej, ani nepotvrzuj, to, co není pravdou, označ za princip, který existuje za podmínek, které sice neexistují, ale mohou být citovány. Do této kategorie lze dosadit celá vysílání Vltavy a Moskvy zabývající se vstupem vojsk do Československa, Prahy, pojednávající o revanšismu v NSR, ale i Peking, pokud obviňuje Moskvu z liberalismu. Shodná je i metoda JAKSETOVEME, kterou uvedené stanice převzaly od toho pána, co doporučoval svému příteli jednohrou nevěstu se slovy: „Nebud pořad takovej pesimista – dyť vona nemá jednu nohu, buď optimista, říkej si – dyť vona má jednu nohu!“ Touto metodou jsou vyráběny zejména ekonomické relace.

V této etapě jsem dospěl k prvnímu závěru, který upřesňuji takto: Všechny zkoumané stanice používají jazyka mně zcela neznámého, který vychází také ze zcela jiné myšlenkové metody než ta, kterou používá dostupný okruh lidského poznání (poznatelsví), a která odporuje všem známým zákonům světa, do kterého jsem se narodil a v němž je nám dáno žít. (Pomocný poznatek: I když působí humorně, je otázkou, zda je tak i míněn.)

K odhalení některých shodných formálních prvků, které si dosud netroufám nazvat zákonitostmi (v tom mi, milý čtenáři i Ty, vážený kolego, zabraňuje moje vědecká důkladnost), přispěla potom opět náhoda. (Jak tomu bylo ostatně u většiny objevů, počínaje objevem trakaře a konče objevením socialismu v ČSR v r. 1960). Pročetl jsem si právě Poláčekovy Anekdoty u toho místa, kde ženich, který si vymínil, že musí vidět nejdříve nevěstu nahou, prohlásil zádušně po dlouhé době kritického zkoumání: „Ne, tu si nevevzu, mně se nelíbí její nos“, když mě to napadlo. Soustava utajená je prostě nesoustavou, myšlení nemusí být myšlením nýbrž jeho

opakem. anti- či ne-myšlením, myšlením nulovým. Z tohoto základního bodu pak vyvozuji následující šifrovací metody (jejich principy):

PRINCIP UTAJENÍ (PU) – je základní metodou. Utajuje se vše, i to, co je veřejně známo. Utajuje se přede všemi. Utažený objekt či subjekt (tzv. „tajný“) získává výhodu zamlčeného (nepozorovaného), utajovatel pocít bezpečí. (Pomocný poznatek – zdá se však, že utajovatel je si v zásadě vědom neutajitelnosti řady jevů okolního světa, např. oslíků uší krále, proto zamlčuje šmahem vše v přesvědčení, že něco se přece jen udrží. Snaží se držet krok s dobou – asi tak o století za ní – je-li tajemství uší už příliš veřejné, připustí uší, ale zamlčuje jejich oslí charakter.) – PRINCIP Utažení UTAJENÍ (PUU) vychází z PU a je jejím superdoplňkem. V praxi znamená, že je utajován nejen obsah, ale i forma – tj. vlastní způsob utajení a konečně sama skutečnost utajování, která je prakticky tajemstvím nejvyššího stupně. Princip PUU (jakoz i PU) je ovšem již dávno veřejným tajemstvím v nejširších vrstvách, což nehraje žádnou roli. Ba, naopak – tato skutečnost zdá se zvyšovat utajovací vášeň zkoumaných objektů a jejich autorské zaujetí – zda jde o zcela zvláštní druh exhibicionismu je otázkou velice zajímavou, bohužel však nepatřící do oblasti našeho zkoumání. Vypráví se, že jistý politik jistého státu, který leží na východ od té vsi, kde si vojáci obratňanta Lukáše kdysi vařili krávu, zahlédl na oficiální recepci v jiném státě dámu proporci zcela neoficiálních. Diskretně napsal listěček s žádostí o setkání, který dámě předal pracovník tajné služby, vystupující na recepci ve funkci tlumočnicka z jazyka, jímž nikdo z účastníků nehovořil. Dáma odpovídala velmi ochotně. Politik rozbalil listěček, vložený mezi listy salutů a s překvapením četl: „Soudruhu X-ové, zatím vše v pořádku. Další hlášení podám v kompotu. Poručík rozvědky Jegorov.“ Tato anekdota je obvykle interpretována neúplně. Jsem totiž přesvědčen, že dotyčný politik o převleku poručíka Jegorova věděl – což nijak nusuňuje počinu a tvrdím, že ani ne vzrušení onoho politika. Příběh je tedy důkazem platnosti principu PUU ilustrující tak onen zvláštní svět, kde se sféra politiků a státníků podobá kroužku hráčů v karty hrajících falešně – všichni vědí, že všichni hrají falešně. všichni však tvrdošíjně pokračují ve hře – neboť si nedovedou představit existenci světa bez falešné hry. A svoji existenci v tomto světě.

bengšengleng

rozhovor slávy volného s yvonou přenosilovou

Od té doby co jsem ji naposledy v Československu viděl na jevišti divadla Appolo se vůbec nezměnila. Stále ony, dlouhé černé vlasy, úsměv na tváři. Jen jméno ji zde vlastně trochu zkrátili. Aspoň pro publikum – Yvona Přenosilová, ale pouze Silová. Nejdříve jsem si pohrál s růžovým pudlem „Amonem“, jejím stálým společníkem, pak jsem si v útulném do červena laděném pokoji poslechl její novou desku, ochutnal grapu a mohli jsem si začít povídat.

— Máte za sebou už více než dva roky pobytu a působení v Německé spolkové republice. Jste s tou dobou spokojená nebo nespokojená? —

Spokojená nebo nespokojená. Samozřejmě, že jsem za ty dva roky neudělala tolik, kolik jsem si představovala. Ale byla to především moje vina. Já jsem vlastně celou tu dobu ztratila tím, že jsem hledala pořádné lidi, kteří by mi pomohli dostat se na nohy, a to se mi podařilo až teď. Alespoň doufám. Ale o ztrátě se vlastně nedá ani mluvit. Udělala jsem toho dost, ale ne tolik, jak jsem si představovala.

Největší rozdíl je v tom, že tady nejsou malá divadla, na která jsem byla zvyklá a která dávají možnost začínajícím zpěvákům projevit se ještě předtím, než vyjde jejich deska. Zde se totiž všechno točí pouze kolem desky. Vyjde-li deska a je-li

úspěšná, stane se zpěvák zpěvákem. Nemá-li desku, není úspěšný a je něco mezi gastarbaitrem a pouličním zpěvákem, chodícím od studia ke studiu. Tu něco udělá, tam zas něco jiného a posluchač neví, kam ho zařadit. To je v podstatě můj nynější problém.

— Vy jste ale už jednu desku nazpívala asi před rokem, že? —

To už je myslím dle než rok; ale ta deska byla po mnoha stránkách neúspěšná. Zkrátka řečeno, nebylo na ní to, co jsem chtěla dělat a co bych dělala s chutí. Taký tak dopadla. Tehdy jsem neměla přímý kontrakt s Ariolou jako nyní. Teď mají na mě nové desce finanční zájem a budou se proto snažit dostat své peníze nazpátek. Musejí se starat o propagaci a prodej, a uvedení do rozhlasu a televize. Tu první desku platil produ-

cent sám a společnost neměla příliš velký zájem o její prodej. Té šlo, jak jsem se později dozvěděla, spíš o to, aby si mě mohla nechat pro sebe.

— Před chvílí jsem si poslechl obě písničky, které budou na desce. Jak se vlastně jmenují? —

Jedna se jmenuje „Du kommst zu mir“ a druhá „Bengšengleng“.

— Co to je to druhé? —

To je něco jako šalali. Takový gag, jenom aby to hezky znělo. První skladbu napsal kdysi a kdysi dávno pan Schubert. Ten pán, který ji tady přepracoval, si vzal jeho ideu, ne celou, jen část, která je povolena Germou a jinými společnostmi, a udělal k tomu aranžmá. Desku jsme natočili s velkým symfonickým orchestrem a s mohutným sborem. Mně se nesmírně líbí. Znalci taky. Ta druhá je vyloženě komerční. Zpívali ji Archies. A teď se nemůžeme dohodnout. Lidé, kteří rozumějí muzice říkají, že ta první je daleko lepší. Ti, co rozumí obchodu tvrdí, že druhá je komerčnější, tudíž má větší možnost prorazit.

— Deska už je tedy hotová. Pracujete na přípravě nějakých dalších? —

Zatím ještě ne. Všechno je závislé na tom, která z těch dvou skladeb více chytne u posluchačů. Bude-li to první, budou ode mne lidé očekávat další písničky ve stejném stylu, to znamená s bombastickým aranžmá, tedy trošičku jiné, než jsem zpívala v Praze, ale které jsem vždycky chtěla dělat. Bude-li ta druhá lepší...

— ta komerční —

... ta komerční, budu zpívat písničky dělané na jasný úspěch. Přesně, jako je tato.

— Když jsem ty nahrávky poslouchal, tak přesto, že nejsem odborník, jsem měl pocit, že jste změnila styl zpěvu. —

Na té první straně desky. Už v Praze jsem udělala pár podobných věcí, které se sice málo hrály, ale byly prvním krokem k této písni. Nikdo je však se mnou nespojoval. Lidé mě znali většinou podle šlágrů jako Sklípek apod. Ale já jsem vždycky toužila udělat jednou takovou velkou píseň.

— Znamená to, že ke změně stylu jste došla sama nebo jste k tomu byla donucena produkční firmou? —

Ne, už jsem to zkoušela v Praze i přes velkou skepsi lidí ze Supraphonu. Jediný, kdo mi věřil a pomáhal, byl ředitel Supraphonu. Tady pro mě hledali spíše skladby komerčního druhu, a když mi zahráli tuto písničku byla jsem to já, která řekla, že ji chci. To jsem ještě nepřemýšlela, jak bych ji zazpívala. Teprve když jsem dostala text a začala na skladbě pracovat, zjistila jsem, že musím změnit svůj styl. Upustila jsem od všech tónů, které mi vyčítali v Praze a myslím si, že asi v tomto směru bych teď měla dělat dál.

— Řekněte mi, upřímně, máte stále, po dvouletých zkušenostech zde, dostatek sebedůvěry? Jste přesvědčeni, že zde, v této daleko těžší kon-

Do Milána jsem přijel právě včas, abych byl svědkem, kterak umělecké skandály zastinily únosy, živelné pohromy, dokonce i kopanou. Zatímco v Londýně u Christieho vydražovali Velasqueze na astronomických 3 a půl miliardy lir, pokusil se bolivijský surrealista Mendozza probodnout papěže. A jakoby toho nebylo už tak dost pro činnost krčící se normálně na sedmé straně dole, přinesly milánské deníky senzační snímky „zapakovaných pomníků“, totiž Leonarda da Vincioho před divadlem Scala a jizdeckého Viktora Emanuela na hlavním náměstí před Dómem. Byl to čin „Nových realistů“, zde jmenovitě pána Christa. Míra veřejné trpělivosti tím byla překročena a manifestující zástupy žádaly okamžitou nápravu. Tytéž zástupy si sotva všimnou jak jsou odstraňovány staré paláce, mizí charakteristická betonová poušť s kasárenskými činzáky pro sebevrahy; to se už tak stává.

vladimír

jubilejní „nových

Co se to v Miláně ve dnech 27. až 29. listopadu vlastně dělo?

Ono „zabalení“ pomníků nebylo než prvním aktem tridenního dějství, výstav a masových spektaklů na ulicích. Jimi se vzpomínalo desátého výročí prvního – milánského – manifestu skupiny „Nouveau realisme“. Řekneme rovnou: tento fakt i komplex děl a akcí byl světovou událostí. Kromě řady osobních výstav mohli jste v kostele Rotonda Besana shlédnout historický přehled prací skupiny. Obrovská prostora na půdorysu čtyřlístu byla prožána neony opřenými o sloupky. Připadali jste si tu jako v šesti ráno po karnevalu, kdy už všichni odešli a zanechali kupy hadříků a svršků, roztrhané tapety a podivné rekvizity, které si přinesli pro obveselení. Ano, Nouveau realism – to tedy není malba ještě věrojatnější, nebo modelování ještě typičtější, jak by se zdálo, zpodobování reality, nýbrž práce s rea-

kurenci, se přece jen prosadíte a prorazíte? —

Víte, ono je to tak. Člověk může zpívat sebelépe, dokud se o tom nebude vědět z rozhlasu, tak je to k ničemu. Když se ale husí zpěvák posluchačem od rána do večera, když je stále v televizi a pak už se o něm píše, i když si třeba koupí boty, prostě píše se pořad a pořad, tak potom si posluchač řekne, na něm musí něco být a jeho desku koupí.

— Ano, ale to je právě to, co mám na mysli. Vy jste byla v Československu buzd. Bez lichocení, to je pouhé konstatování skutečnosti. Teď jste přišla a začínáte vlastně znovu. —

No, od začátku.

— Doma jste měla publicistu, popularitu, měla jste tedy vše, co dělá zpěváka zpěvákem, pomineme-li jeho hlas, a co mu umožňuje, aby šel stále dál. Tady to vše momentálně nemáte. Myslíte si, že se na tuto úroveň dostanete? —

Pokud jde o mne samotnou, tak se nebojím. Se stejnými zbraněmi jsem byla zvyklá bojovat vždycky. Když jde člověk proti nějaké společnosti nebo proti několika lidem, kteří jsou na vysokých místech a nechťejí vás pustit, tak to je těžký boj, ale pokud jsou zbraně vyrovnané, nedělá mi potíže bojovat nebo i ještě počkat. Ale já věřím tomu, že teď už všechno závisí jenom na Ariole. Já už skutečně teď nemohu udělat víc, než dobře zazpívat, když mi dají příležitost v televizi. Ale dostat desku do oběhu není v mé kompetenci.

litou samotnou, s předměty urbán-ní skutečnosti především, monto-vání anebo deformování všeho, co dala ulice, plakátová nároží nebo fabrika; všeho, co ztratilo svou praktickou úlohu. Často odpadky. Náš známý Christo zde mj. má sta-rý, ale „zabalený“ skútr, Arman rozebranou basu naproti 120 holi-cím strojkům, Deschamps krabice plné barevných klůčků, Rotella, Hains a Villeglé stěny strhávaných plakátů, César motockly zmačkané kompresorem do krychle, Tinguely chytivé divné strojky z kousků naleze-ných na skládce, které skřípou a vržou a jdou. Posledním malířem, soustředujícím vše v jedné bar-vě, a zároveň jediným visionářem nehmotného, byl Yves Klein. V chrámové prostově jeho modrý obraz i krvavě růžový panel se chvějí mystickou září. A venku tryská přímo ze země jeho „so-cha“. Je to vysoký plamen, zde, nevím proč, připomínající předčas-nou smrt tohoto Vidoucího. Anebo krásu a pomíjivost.

Skupina byla založena v době,

rohan

řádění realistů“

když oficiální Paříž vzdávala ho-néry abstraktivistům; stalo se tak v bytě Kleina dne 27. října 1960 z iniciativy teoretika Restanyho. Tomu však předcházela předhisto-rie všech účastníků, odehrávající se většinou v Paříži padesátých let. Hains a Villeglé, oba Brelonci, objeví při své fotografické praxi předmětnou krásu boulevardů a poezii strhávaných plakátů, nabí-zejících konfrontace několika ne-spojitelných vrstev. Jim a Dufrenovi se staly ulice novým Musée de l'art moderne. Roku 1958 mono-chromatic Klein vystaví v galerii Iris Clerl „Prázdnó“ (nic mezi čtyřmi holými stěnami) a za dva roky mu tamtéž odpoví Arman, je-ho dávný přítel z Nice – „Plným“. Vyplnil galerii od zdola nahoru svými asamblážemi odpadků a akumulacemi. Význačným bodem předhistorie byl boj, který svedl čtyřicetiletý César v máji 1960 s porotou Salonu. César totiž dopra-vil na expozici tunové bloky auto-

mobilových vtraků, slisovaných americkým presem. Porota tlačila na tohoto dosud nejlepšího mistra svařované plastiky, aby odvolal, a přivezl své plechové panáky; avšak César zůstal tvrdě na svém. Stal se později výrazným členem nové skupiny. Další významnou epizodou byly Methamatics Svý-cara Jean Tinguelyho, strojky jež samy tašisticky malovaly, a dále jeho setkání s americkou avantgardou. Stalo se tak při de-monstraci Tinguelyho superstroje nazvaném Pocta Novému Yorku, který se po půlhodinové exhibici „sám“ zničil. Jaká ironie v první zemi technického „pokroku“! Tehdy vyšlo najevo, že v Americe mladí jako Jasper Johns, Chamber-lain, Rauschenberg a další pop-arťisté podobně berou z urbanni skutečnosti jako ti pařížští. Po-zději došlo i k několika jejich společným vystoupením.

V sobotu 28. večer viděl jsem maličkého Césara, kterak v pasá-ži u Dómu vyrábí obrovskou ex-panzi z rychle tuhnoucí pěny. Po-dobalo se to pětibarevně dortě. Nakonec se lidi na to vrhli, ula-movali kusy a kousky a podávali je do středu velikánského klubka, kde stál César a – podepisoval je. Každý svého Césara!

Za dvě hodiny nato začala před Dómem hlavní atrakce – totiž od-halení dočasného pomníku, práce J. Tinguelyho. Úvodem pronesl před několika tisíci Miláňany fo-nickou litanii ultraletrista Dufre-ne. Podle zákona asonance a kom-binace nepěkně misil jména ita-lských hodnostářů, pokrmů, nápo-jů i hygienických prostředků. Po této oslavně řeči na vůdce spadla ve světlech reflektorů a za zvuku „Ó, sole mio“, velká fialová rouš-ka a užaslým dámám zjevil se – benito. Byl to sedmimetrový fallus s příslušnými atributy. Úvodem vydal šlehu, která se rozprskla po noční obloze. Načež „Ó, sole mio“ zaburácelo a nastala benátská noc, plná rachejtli, holubů a detonací. Chvillemi ovšem ten benito spíše chrлил a střikal jako Stalinovy var-hany. A nakonec krásně shořel. Byl naplánován jako dočasný.

Den nato Niki de Saint Phalle střelila v těchto místech vořejně do terčů a všem se líbily prostře-lené pytlíky ronící ostré barvy. O pár ulic měl pan Rotella umělecky strhávat plakáty, ale někdo mu to přelepil protestním nápisem proti ničení starého Milána a vyhazová-ní lidí na dlažbu. Tak se pod to jen podepsal. Vše skončilo „po-hřebním banketem“ v režii pana Spoerriho – jen pro zvané. Celý ten špás stojí město Miláno 11 mi-liónů lir. Tak se tedy dělá histo-rie umění.

To je velice složité. Pokoušela jsem se především o Sklípek. Konečně i proto, že přišla vlna obliby slovan-ských a ruských písniček. Říkala jsem si, to je jasný šlágr, originální. Když jsem ji znívala před publikem a nejen u nás, měla vždycky úspěch. Když jsem však pouštěla producen-tům pásek s nahrávkou tak se jim to sice líbilo, ale říkali – bohužel, je to pro naše obecenstvo málo komerční, to víte, vaši posluchači byli zralejší, ti dokázali vyhmánout z písničky správnou kvalitu. Tady to musí být jasná věc. Lidé musí vědět, co přijde, musí to mít hezký motivěk, který si mohou zazpívat.

— *Vyplývá tedy z toho co říkáte, že je rozdíl mezi českým a zdejším publikem?* —

Ne, rozdíl není vůbec žádný, ale myslím si, že producenti si to příliš usnadňují. Vždyť přece masu lidí lze velice snadno manipulovat, což všich-ní známe. A říkáme-li lidem několi-krát za sebou, že to a to je dobré, tak pár lidí ze snobismu, pár proto, že tomu opravdu rozumějí, se začne o skladbu zajímat a stáhne sebou ten zbytek. To je stejné u obrazu moder-ního umění, u všeho. Tady se s tím nenamáhají a dávají stále lidem jen to, nač jsou zvyklí. U nás s tím začal Jirka Černý v Houpačce a lidé už poslední léta sami chtěli vědět, zda beatový zpěvák umí zazpívat také něco jiného. Tady to, bohužel, není a producenti cpou posluchačům stále to stejné.

— *Cílí jakmile zpěvák dostane ur-čitou tvář, musí si ji nechat, i kdy-by nechtěl.* —

ivan bystrina

berlín a bílí nosorožci

Nejen lidský organismus, ale i celé společnosti a rozsáhlé geogra-fické útvary mají své bolestivé, neuralgické body. V Evropě, která sice už dávno není „starým ne-mocným mužem“ minulých dese-liletí, ba staletí a – zdá se – pře-chází znovu do let mladické buj-nosti a jinošské nerozváznosti, v tomto kontinentu, který dal lid-stvu nejen nejhroznější války a ko-loniální genocidy a jehož dravá rozpínavost si donedávna vynuco-vala od celých národů nejkrvavější oběti, ale který zároveň také nám dal skoro vše, co jsme zvyklí, co by zapísalíhí Evropané, nazývat tím zbožňovaným termínem HU-MANISMUS, v této Evropě už po čtvrt století páli a znepokojuje no-vodobý neuralgický bod – Berlín.

Berlín to byl, kde se nejzřetelně-jí projevoily symptómy snad nej-vážnější nemoci dnešní Evropy – rozdělení Německa a celé německé otázky v rámci rozděleného světa.

V pamětihodném roce osmačty-řicátém, kdy československý úno-rový zvrat prakticky dovršil vy-budování Stalinova evropského impéria a v plné síle vzplála stude-ná válka bloků, odehrál se právě v Berlíně temný akt „nejbrutálněj-šího poválečného politického vydě-račství“: pokus zadusit hladem Západní Berlín a touto hrozbou dosáhnout pohřbení plánů velmocí vybudovat západoněmecký stát. Zcela v duchu Stalinovy vrozené a léty do obludných rozměrů vy-pěstované brutality, která někdy lekala i jeho nejbližší spolupracov-níky.

V onom roce také poprvé po-řádně třeskla kosa o kámen a hu-čení motorů letadel britskoame-rického vzdušného mostu zvěsto-valo vševládnému despotovi, že jsou taky oříšky, na kterých si louskáček armád může vyklamat zu-by. Snad i trochu proto se chlivý chrup nejsilnější euroasijské vel-mocí už neodvážil zakousnout do

jiného tvrdého a tvrdohlavého oříšku – Titovy Jugoslávie. V květ-nu 1949, po jednácti měsících, se pak sovětská říše vzdala další blo-kády Berlína.

Ale Berlín – tentokrát Východní Berlín – to byl, kde později také poprvé vzplála vzpoura porobc-ných a ponižených lidí a národů proti teroristické všemocí „nových carů“. Tam rovněž poprvé vyjely – s nezahaleným cynismem „so-cialistické pomoci“ na hlavních – pancéřové obludy, oni agresivní nosorožci „prvního socialistické-ho státu světa“, aby nemilosrdně potlačili a rozdoupali klíčící semena touhy po svobodě, touhy, která – ať chceme či nechceme – je již přírodou a celým historickým vý-vojem lidské společnosti zapro-gramována v zárodečných buňkách každého rodícího se a novoroze-ného individua.

Je známo, že příroda je leckdy vynalézavější a milosrdnější než člověk. Proto také vedle „normál-ních“ nosorožců, kteří se po či-chu a větru řítí proti všemu, co považují za nepřitele svého rodu, stvořila bílé nosorožce, kteří napa-dají jen tehdy, jsou-li skutečně ohroženi a mají-li oprávněné oba-vy o své potomky. Bílé tanky však neexistují. Sovětské či Hitlerovy či ty, které brázdí džungle Vietnamu, jsou jen nástroje slepé agrese a ani jejich zapálení udatnou praž-skou mládeží, ani heroická zápalná oběť českých jinochů nebo bud-histických mnichů není s to zasta-vit jejich nevidomý, vše drtící cval po větru. Protože ti, kteří se dnes nazývají „komunisty“ a jedinými pravými „socialisty“, už dávno ne-pochodují s písní na rtech PROTI VĚTRU.

Ostatně bílí nosorožci jsou dnes už i v Africe na vyměnění. A za-sloužil se o to – jak jinak – prá-vě člověk, který – jako obvykle – v zajetí svého ideologického faleš-ného vědomí se ještě nedávno do-mníval, že bílí nosorožci, tyto po-kojně tanky míru, jsou původci onemocnění, způsobovaného – prý je provázející – mouchou tse-tse. Což ovšem byl jen jeden z obvyk-lých lidských omylů.

Stalinův bývalý protégé a po je-ho smrti jeho zaputilý nepřítel, ač v leccém zase nasledovník, Nikita Sergejevič Chruščov, kterému se podařilo zadusit svobodu jak na východě Německa, tak brzy nato v Maďarsku (ač zároveň dal ka-pánek víc svobody utlačeným a poniženým ve svém ruském car-ství), to byl, kdo si vymyslel onu ideu „zvláštní politické jednotky“, v níž chtěl proměnit Západní Ber-lín. Do této perníkové chaloupky se mu ovšem německého jenička s

museli proniknout rychleji, než já. Zvláště Eva a Walda. Vždyť Eva má vyložené líbezný hlas. Ale zřejmě tu byla vždycky moc krátce, neměla možnost udělat dobrou věc a u Wal-dy je to totéž. A to mě zaráží.

— *Lze tedy říci, že špička česko-slovenských zpěváků pop-musik se nevyrovná evropskému průměru?* —

Pokud jde o talent a hlas se nejen vyrovnají německým zpěvákům, ale některé z nich, podle mého názoru, daleko předčí, ale to není všechno. Vždyť on tady o nich nikdo neví, že tu třeba natočili desku. To vím já, protože jsem Češka a zajímám se o to, ale když se zeptám nějakého člo-věka na ulici, kdo je to Pilarová, tak to neví. A to je to.

— *Jak vy vnitřně nesete to, že jste se zde dostala do vyložené sou-kromého postavení, že se za vámi ni-kdo neohlíží. Trápí vás to?* —

Upřímně řečeno popularita má ve-liké klady, je příjemné, pokud vás li-dé poznají a vědí, kam vás zařadit. Vždyť každý člověk touží po tom, aby pro lidi něco znamenal. Na dru-hé straně ale přináší nevýhody, zvláš-tě pro senzitivní lidi. Vadilo mi, když jsem viděla, že si lidé říkají, i když Přenosilová plácne něco hloupého, musí se ji zatleskat. Už jsem z toho měla vyložený komplex, ale tady za ty dva roky jsem se ho zbavila, a to je také k něčemu dobré.

— *Nedostala jste jiný?* —

Víte, to už není komplex. Jsem rá-da, že jsem si své přátele získala tím, že jsem se s nimi bavila, a ne proto, že jsem jim zpívala.

Mařenkou nepodařilo vlákat a chtivě zuby vlka-bábušky sklaply opět naprázdno.

Uplynuly tři roky. Zlá nemoc Evropy se manifestovala novým diagnosticky zcela jasným sym-ptómem. Tak jako v předválečné science-fiction sovětského autora Zamjatina, který celé město bu-doucnosti („světlé socialistické budoucnosti“) obehnal neprostup-nou zdí, za níž se teprve rozvíjel svobodný život, podařilo se totéž naruby uskutečnit v realitě jedno-mu zlobnému politickému skřetovi za souhlasu jeho sovětských patro-nů. Od té doby je neuralgický bod naší současné Evropy obehnán ZDÍ, touto nejpregnantnější han-bou druhé poloviny dvacátého sto-letí. Jenom nesvoboda nevládně tentokrát uvnitř zdí obehnaného města, nýbrž kolem něho, venku, za zdí.

Extrémy se však dotýkají. Zatím-co Ulbrichtovi zbrojnoši nestyda-tě šikanují západoněmecké obyva-tele, i ty, kdož se ze Západu chtě-jí dostat do obleženého města, ve městě samém opět poprvé vzplály demonstrace i kravály „antiautori-tářské mládeže“, vyznávající (a zá-roveně neznající) Marxe, Che a Mao, zapalující obchodní domy a pomalováající krvavě rudými ná-pisy stěny universit. Věří západ-o-berlíňští studenti – stejně jako kdysi, před druhou válkou a v do-bě „trockistických“ procesů v Moskvě, část evropské levicové in-telligence – v neposkvrněné početí Velké Říjnové Revoluce a v idol Sovětské Moci, vlasti všech vy-kořisťovaných všeho světa (která tyto vykořisťované po krátkém revolučním období uvrhla do vy-kořisťování daleko horšího, než ja-kého byl schopen soukromý kapi-tál, do politické a ekonomické po-roby značně podobné starověkým faraónským říším)? Přidali si k to-muto idolu ještě jiný, nacionální „hrdosti“ podbarvený, idol „sociál-ně spravedlivého“ (byť i jím v lec-čems těžko stravitelného) Ulbrich-tova státu?

Někteří asi dosud a znovu ano, někteří spíše (zejména po očivid-ně zločinném pražském extempore roku osmašedesátého) již ne. Hle-dají si tedy opět jiné idoly, jinou „zemí zaslíbenou“ (která již tradi-čně musí ležet někde daleko, za desaterými horami, řekami a mo-ři), jinou Utopii, která – jak již její jméno napovídá – neleží nikde.

Problém „nové levice“. Člověk vlastně musí být – jak kdysi řekl Camus o Sartrovi – s ní, uvědomu-je-li si, kdo je proti ní. A skoro nejzarputileji a nejnebezpečněji proti ní jsou komunistické strany Západu i – evropského – Východu, dnešní hlavní opory západ-o-evropského establišmentu. Jenže právě toho si nejsou pověštině naivní studentici – obrazy našeho vlastního „revolučního“ mládí – už vůbec vědomi. Říkejte jim, že vy-děračství, šikány a únosy se jaksi nenosí mezi slušnými lidmi (a slušnými státy a národy), je-li pro ně sám tento pojem buržoazním přežitkem! Ostatně i ten Camus se po čase se Sartrem nutně mu-sel rozejít...

A tak ono téměř přízračné měs-to, fantóm Evropy, který však pře-se vše dýchá, pulzuje a žije, a je docela reálnou skutečností našich dnů, zůstává ve všech směrech uzlovým a neuralgickým punktem všeho, co se v tomto světadilu odehrává a co není zdaleka bez významu pro celou nemocnou pla-netu.

Nehodlám psát prognózy; z to-ho mě tvrdá irracionalita rusko-amerického světa a československé mizérie dávno vyléčila. Snad příš-tě. Snad přístě ještě několik slov o tom, jak Berlín žije a čím dýchá. Poleti-li ovšem koridory nad NDR v přístích měsících letadla a půjde-li pošta od nás, ze Západní-ho Berlína, do ostatního západního světa. Ale tak zlé to přece jen není. Tvrdé oříšky zůstávají tvrdými oříšky, jimiž si Ulbrichtové i (je-jich budoucí nepřátelé?) Brežněvo-vé budou ještě dlouho lámat, ne-li zuby, tedy alespoň hlavu.

A bílí nosorožci? Ti v našem – lidském (a zároveň tak trochu ne-lidském) – světě neexistují.

ivan pfaff

klasik emigrační politiky

(dokončení ze str. 3)

emigrace a restauraci předbělohorské Čechie, tím spíše, že mohl argumentovat celou vlnou lidových protihabsburských vzpour v českých zemích, z nichž masové valašské povstání 1642–44 bylo přímou oporou švédských vojenských operací. Také čtyři švédské vojenské okupace českých zemí v letech 1639–48 musely utvrzovat Komenského v jeho politické kalkulaci na švédskou kartu. Ještě nadějněji vyznívala série švédských oficiálních proklamací s ne dvojsmyslným uznáním restituce starého českého státu a jeho vnitřních poměrů jako jednoho z hlavních válečných cílů Stockholmu. Tak v srpnu 1643 vydal Oxenstierna Komenskému diplomatický zápis, aby „oznámil našim jménem všem svým krajanům, že se o to starati a přičiňovali chceme, aby záplna při všech svých věcech a svobodách byli zůstaveni a ty na budoucí časy zachovány“. Ještě v červnu 1645 první švédská mírová propozice trvala nekompromisně pod zřetelným vlivem Komenského na obnovu statu quo v českých zemích z r. 1618.

Ale nová vnitropolitická konfigurace, v níž frankofilská, prokatolická dvorská skupina zatlačovala od r. 1646 Oxenstiernovu garnituru z jejích mocenských pozic, determinovala obětování českých zájmů švédskou politikou, pro niž bylo přirozené porušení slibů české emigraci koncesí nejlačinnější. Marně zapřísahal Komenský v září a říjnu 1648, těsně před podpisem vestfálského míru, Švédy, aby neopouštěli národ, „na nějž mezi národy evropskými Kristus nejdříve ráčil shlédnouti, vyrvav jej z temnot Antikristových a který samojediný odolával vzteku Antikristovu celé století, než ostatní národy přijaly osvícení“. A takový národ vydává velmoc, již česká emigrace věřila u přínesta ště volik obětí, znovu v nemilost utlačovatele! Zdá se vskutku, že historie se opakuje jako idiot, jak praví francouzské přísloví, zvlášť když ji předznamenává naše tragická osmička.

Leckdo z nás by dnes mohl vzít za své Komenského sugestivní kázání z r. 1649, pokud by v něm mylně viděl rezignaci a ne odraz deprese nad smetením české otázky z kulatého stolu. „K toběť se s pokorou i hrůzou a trnutím obračím, my smutný a osíralý lid Tvůj, my českého Tvého lidu hybnoucí ostatekové. Hřešili jsme, ó Pane, hřešili, i my, i otcové naši, i knížata naše, i kněží naši, i všechen lid Tvůj český. Povstaň, ó Pane, aby se svět přiznal k těm, jichž nezná a kteříž Tvoji býti žádají, a nevyhlazuj rtd, žádostlivých chváliti jméno Tvé“, volal Komenský. Všimněte si zvlášť té věty o tom, jak jsme hřešili a kdo všechno z nás hřešil – není to jen dobová transpozice omylu a vin, jimiž jsme sami. „všechen lid český“, přispěli v posledním čtvrtstoletí ke své tragedii? Ovšem, kdo převede dobovou náboženskou symboliku tohoto výkřiku do politické dílce, kdo postihne jeho militantně politický záměr, pochopí, že není v rozporu se všemi kombinacemi, s nimiž Komenský i po vestfálském míru pozitivně kalkuloval. Ať šlo o protihabsburskou politiku sedmihradských knížat Rakoczů, v jejichž dvoře spatřoval základnu nového úderu proti zotročiteli svého lidu a své vry. o válku švédsko-polskou (1655–60), o turecký vpád na Moravu 1663, o uherské protihabsburské povstání 1669–70 – všude sledoval Komenský českou životní problematiku, všude jej vedl pohled k opuštěnému, deplatnému domovu. Bylo jeho neštěstím, že jako pro něj přišlo pozdě Cromwellovo vítězství v anglické občanské válce, tak přišla příliš brzo jeho smrt: ze všech evropských politických sil po r. 1648 slibovala Cromwellova Anglie nejpříznivější konstelaci pro pozdní politické plány Komenského, jehož přesídlení do Amsterdamu

1657 diktovala právě naděje v Cromwellovu podporu. Z podnětu Komenského obrátila se Jednota bratrská z Lešna 1656 přímo na Cromwella, v jehož okolí vznikl plán na koncentraci české emigrace v Irsku; i když Komenský tento plán v naději na návrat odmítl, jednání o Cromwellovu pomoc české věci se táhla až do jeho smrti 1658.

Politický hlas Komenského byl slyšen s respektem v nejvyšších kruzích tehdejší evropské politiky jako hlas světové osobnosti, která dovedla přenést věc emigrace na světové fórum a hájit ji na něm do posledního dechu. Duchovní kazatel, strhující naléhavým slovem i vzrušeným gestem, zůstával kazatelem pravdy a práva i v politických jednáních a diplomatických misích; snad právě v tom je jeden ze základních důvodů jeho politického neúspěchu. Přilíš přeceňoval vyjadřování současné mezinárodní politiky v náboženských a církevních pojmech a nedovedl za nimi vždy dost postihnout reálný mocenskopolitický obsah, proto také nedovedl své filozofické postuláty dost konkretizovat a transponovat obecné ideové zdůvodnění svého politického boje do zájmových kategorií vysoké evropské politiky. Proto přes všechny svůj politický rozhled nedokázal vždy koordinovat českou otázku dost takticky s politikou evropskou a využít zájmů velmocí k jejich identifikaci s řešením českého osudu – také proto, že nedoceňoval dosah vnitropolitických krizí pro zahraničně politické přesuny. Jistě jeho nadčasový patos byl mnohým „reálpolitikům“ nepohodlný; ale on sám byl daleko

víc geniální ideolog a programový vůdce než praktický politik – už jeho poznamenává tradiční tragický rozpor mezi vyspělým politickým myšlením a jeho nedostatečným ekvivalentem v politické praxi, typický pro pozdější českou politiku až do dneška.

Přesto bylo jen logické, když pokračovatel a dovršitel politického úsilí Komenského i jeho ideový dědic – Masaryk – nastupoval 1914 svůj zápas o naplnění politických nadějí Komenského v jeho duchu a s jeho jménem na rtech. „Památka Komenského, příklad jeho propagandy po tehdejších politickém světě, politické prorocství zaplašily zbytky pochybností a váhavosti“, doznává Masaryk v úvodní kapitole Světové revoluce. „Komenského Křaft zůstal mi na cestě kolem světa denním národním i politickým mementem“. Mezi Husovým imperativem „Braň pravdu až do smrti“ a Masarykovým heslem „Pravda vítězí“ neexistují v v kulturním povědomí prostého českého člověka slova, která by každý z nás nevyznával bez ohledu na prostor a čas jako své osobní i kolektivní evangelium lidské i národní, mimo Komenského prorocství z jeho „Křaftu umírající matky Jednoty bratrské“, jehož nezastaralou platnost ověřuje i jeho travestie v protestním politickém songu z r. 1968: „Věřím i já v Bohu, že po přejiti víchřic hněvu, hříchy našimi na hlavy naše uvaleného, vlada věcí Tvých k Tobě se zase navrátí, ó lide český, že zajisté nepřítel Tvoji ponižení budou, ale Ty po vyvýšenosti jejich že šlapati budeš“.

Když se to prorocství splnilo už třikrát, proč by se nemohlo splnit počtvrté? Jen nezapomínejte pro první, známější část toho velkého kréda na jeho část druhou: teprve ji neklesá do nereálné polohy utopické vize.

pavel želivan

vánoce — mýtus a skutečnost

(dokončení ze str. 1)

lek a že se symbolům upírá jejich ústřední rozměr, jejich schopnost propojovat každodenní empirii s prameny a základy bytí.

Naše otázka tedy zní: jakou máme možnost dnes v tomto syrovém čase druhé poloviny dvacátého století překročit mytologickou hranici nejen vánoc, ale všech ostatních ideologií? Jakou máme šanci propojit vánoční symboliku s jejím historickým kořenem – s betlémskou událostí – a vyhmátnout opět její vertikální pramenitost, aktualnost, její polidšťující a osvobozující sílu? Naše doba má asi mnoho hříchů, slabosti a nedostatků. Ale má také, jak se zdá, jednu velkou ctnost: je důsledná i ve své skepsi. Její důslednost je někdy až fanatická. A možná, že právě v tomto prostoru se rodí i její naděje na osvobození, na překonání ideologických zvěčňujících abstrakcí, na překročení mytologií tohoto věku. Chceme opět vidět do věcí i za věci. Odmítáme hrát falešnou, polovičatou hru, odmítáme se klánět všem bohům, kteří vyvracejí naše lidství a nesnášejí naši svobodu. Musíme – říká Camus – „opět nalézt a objevit největší ctnost, která je Všechno nebo Nic. . . Každý hřích je smrtelný a každá lhosejnost hříšná. Buď všechno, nebo nic.“

Naše soudobá duchovní situace se svou důsledností a hlavně se svou radikální potřebou celé a nedělitelné svobody nám dává hermeneutický klíč ke prvnímu pochození betlémské události a k zásadnímu překročení abstraktního zmytologizování vánoc. Hegel vytvořil převratnou sílu křesťanství, když napsal: „Rekové a Římané, tím méně Asiaté, nevěděli nic . . . o

tom, že člověk jakožto člověk je zrozen svobodným, že je svobodný. Platon ani Aristoteles, Cicero ani římsí učitelé práva neznali tento pojem, ačkoliv jedině on je zdrojem práva, a jejich národy je znaly tím méně. Věděli ovšem, že Athénan, římský občan je in genuuus, že je volný, že jsou lidé svobodní a lidé nevolní; právě proto nevěděli, že člověk je svobodný jakožto člověk . . . Křesťanským náboženstvím vzešla nauka, že před Bohem jsou všichni lidé svobodní, že Kristus osvobodil lidi, učinil je rovnými před Bohem. Že je osvobodil ke křesťanské svobodě“. V křesťanské perspektivě se svoboda stala základní a strukturální osou lidské bytosti jakožto takové, tedy nezávislou na rodu, stavu, vzdělání, moci.

Křesťanský člověk prožíval radostně své osvobození, slavil je svými svátky a svým uměním, svým novým životním pocitem, protože – jak píše Pavel – „všichni, pokřtěni v Krista, oblékáli jste na sebe Krista: už tu není Žid nebo Řek, už tu není otrok nebo pán, už tu není muž nebo žena“. Křesťanství vyvázalo člověka z neúprosné zákonitosti času a osudu; rozlomilo nadvládu mytu: svět se stal konečně světem; ztratil sakrální magickou moc. Člověk se mohl stát člověkem a přestal být věcí nebo propočítatelnou, manipulovatelnou funkcí sakrální byrokracie. Křesťanství mu umožnilo propojit svůj úděl s pravým, osvobozujícím základem, vytrhlo ho z moci imanentních božstev, z vlády diktátorů a totalitní autority. Mohl být sám sebou, mohl růst a kvést, bez redukci a abstrakcí. I v tomto se vyjevuje skutečnost a pravda vánoc.

p. pleva

pokus o anketu

Udělal jsem v letošním létě zajímavý pokus: „Interviewoval“ jsem na svých toulkách Evropou celou řadu našich „krajanů“ v Rakousku, Itálii a Jugoslávii – emigrantů a čs. občanů na legální dovolené v západních zemích – kterým jsem kladl otázku: „Proč jste opustili republiku?“, resp. „Jste rádi, že jste zůstali doma?“ Chci vás seznámit s odpověďmi, zaznamenanými pokud možno doslovně: **52LETÝ SOUSTRUŽNÍK:** Byl jsem za 2. světové války činný v odbojové komunistické skupině, protože jsem považoval za nesnesitelné žít v Němci okupované vlasti nečinně. Odseděl jsem si za to 3 roky v koncentráku. Ale za stejně nesnesitelné považuji život v Ruskem okupované republice. Dokud neodejde poslední ruský voják a okupanty dosazené loutkové vedení, nejsem ochoten se vrátit.

ASI 40LETÁ „ŽENA V DOMÁCENOSTI“: Žiji s rodinou ve Švýcarsku a jsme tam šťastní. Mám pocit, že jsem tím položila pro své děti základ života, který v dnešním Československu nemohou mít. Ať ony se jednou rozhodnou, zda se za změněných okolností chtějí vrátit či nikoliv. Myslím, že je člověk „doma“ všude tam, kde je šťastný a vlastenectví starého ražení je přežitek. Citové vztahy k domovu ovšem zůstávají u mě i u dětí.

STUDENT MEDICÍNY: Vrátil jsem se příští týden domů, nedovedl bych si představit život v cizině, i když ovládm cizí jazyky. Peníze nejsou všechno. To vše tvrdím přesto, že doma nejsem šťastný, že nesouhlasím s tím, co se u nás děje. Ale Angličani mají rčení „Good or bad – my country“ a já to cítím stejně. A pak: až přijde jednou o nápravu, bude doma zapotřebí každého člověka, každé schopné ruky!

ÚŘEDNÍK STŘEDNÍCH LET: Byl jsem otcem vychován v duchu zdravého vlastenectví – bez nenávisli k cizinu, ale k lásce k vlasti. A byl jsem stejně jako moje děti hluboce zraněn tím, co se stalo v roce 1968. Nebyl jsem komunist, ale z jakési rodinné tradice jsem hleděl vždy k Sovětskému svazu jako k většímu slovanskému bratru, na kterého je v dobách nejhorších spoolehnutí. Z toho

mě s tím nesouhlasím, protože přece nemůže každý jednoduše ujet. I když samozřejmě má kluk v leccems pravdu. Ale já bych na jeho místě zůstal doma a snažil se o nápravu toho špatného.

VEDOUcí PRODEJNÝ S MANŽELKOU: Odjel jsem s rodinou v létě 1969. Bylo pro mě nesnesitelné, pozorovat bezcharakternost lidí a ještě být nucen se jí účastnit. Začalo se odvolávat všechno to, co jsme o rok dříve dobrovolně a

Jan Kohout „Sova“

jsem byl dokonale vyléčen. Ztratil jsem víru, a proto jsem se raději rozhodl žít mezi cizinci než být zklaman mezi vlastními.

DŮCHODCE: Byl jsem návštěvou u syna, který je venku legálně. Já už bych ven nešel, co bych tam dělal? Ale kluk se nevrátil, až mu skončí legalita. Právě mi to sdělil a dovedete si představit, jak starému tátovi v takové situaci je. Říká, že doma při tom našem hospodaření nemá vyhlídky na postup a práce ho neuspokojuje. Já osob-

ze vlastní vůle, podle vlastního citění svými podpisy odsouhlasili. A najednou chtěli zase podpis opatřený. Všichni o sobě navzájem víme, že s odvoláním vnitřně nesouhlasíme, ale navenek už jsme se to báli jeden před druhým přiznat. Tu frašku s podepisováním proti své vůli jsem dělal 20 let, ale svoje děti chci toho ušetřit.

STUDENT GEOLOGIE: Dostal jsem povolení na 14 dní, ale to poškořující běhání pro podpisy! Celkem jsem jich musel sehnat asi

deset, jenže co by člověk neudělal, aby se na pár dní dostal z toho našeho vězení. Po dostudování rozhodně domu nezůstanu.

INŽENÝR TĚSNĚ PŘED PENZÍ: Mě se zhroutil svět. Vyrůstal jsem od mládí v Komsomolu, byl jsem za války činný v ilegálním hnutí, od roku 1945 jsem se s nadšením pustil do budovatelské práce. Věřil jsem, že nedostatky jsou způsobeny lidmi, kteří budou časem nahrazeni lepšími. Ale v srpnu se zbtřilo vše, veš jsem věřil. Děti chtěly ven, tak jsme jeli.

PRACOVNÍK DOPRAVNÍCH PODNIKŮ: Jsem tu jen na dovolené a samozřejmě se vracím. Mrzí mě, že mi nepustili s sebou děti, ale to je pouze přechodné. Zijeme v rozbourané době. Jako komunista se musím podvolit disciplíně, i když je někdy tvrdá. V roce 1968 jsem byl neprávem zbaven místa, teď se ty křivdy odčítuji. Jsem za to straně vděčný.

ÚŘEDNÍK, ASI 35 LET: Když jsem si jist převahou své pravdy, mohu argumentovat s odpůrci, které snadno přesvědčím. Proč tedy zabraňuji normálnímu styku našich občanů s cizinou, když si jsou jisti převahou své myšlenky? To mi ukazuje, že nemají pravdu. Vrátil jsem se domů jen jako občan, který může žít bez přetvářky. Jestli se toho dožiju, nevím. Ale jako otrok už nikdy žít nechci a nebudu, měl jsem toho od školy až podnes dost.

PÍSÁRKA, 35 LET: Můj otec měl malou továrničku, ale já byla oceňována jako dítě buržoazní rodiny a učitelka mě od první třídy – to bylo v roce 1950, posadila do poslední lavice a zakázala dětem se mnou mluvit. Vyrůstala jsem jako prašivá a stala se ze mě samotářka s pocitem méněcennosti, který už ze sobe nedostanu. Jako kdybych za to byla mohla, že jsem se narodila rodičům s továrničkou. Kde je taková nespravedlnost možná, i když se to občas podle současné vlny označuje za deformaci či nikoliv, tam už nechci žít. Jsem tak dokonale vyléčená jako ti věznové, co seděli 10–15 let nevinně, aby jim pak řekl pardon. Zpátky už pro mě neexistuje, jsem vyléčená.

karel nešvera

překročit vlastní stín

Ve druhém aktu komedie Fr. Langra Obrácení Ferdýše Pištory je scéna, v níž ruský kníže hraje před nouzovým domkem kdesi na periferii Prahy karty se starým Pištorem a postupně usází do hry a prohrává své panství, které tak jako tak mu už nepatří, protože je bolševici zkonfiskovali. Kníže je v kon-textu hry postavou komickou, i když její lidský rozměr je spíše tragikomický.

V poslední době jsem si často vzpomněl na Langrova knížete nad stránkami českého a slovenského exilového tisku, vydávaného po různu po světě. Začíná období diferenciací. Tridění duchů. Polemika, která vyúsťuje v spor.

Nádherná jednota národa, která vznikla ve chvíli hrozby před Čiernou nad Tisou, a již do-tvrdil fakt 21. srpna 1968, nemohla trvat věčně. To je přirozené a normální. Nenormální je, když v SSSR už přes padesát let proklamují ocelovou jednotu funkcionářů a lidu a touto jednotou nezachvělo žádné střídání funkcí a žádná kritika předchozího vedení. Jednou jsme si musili říci pro co vlastně kdo jsme, která barva se nám líbí a jaký střih bychom nejraději nosili.

Polemika zatím netrvá tak dlouho, a tak ještě nebyl čas, aby vznikla širší paleta názorových rozdílů. Kritéria a stanoviska jsou prozatím vyhraněná, zřetelná a primitivně prostá. Každý z nás patříme buď k poúnorovému nebo k posrpnovému exilu, doma jsme buď byli nebo nebyli komunisty a kdyby to záleželo na nás, buď bychom udělali zatracené ostře pořádek, anebo jsme mírnými humanisty, kteří věří na člověka dobré vůle a jsou pro všeobecné smíření.

Nejvyhraněnější se projevuje na stránkách exilového tisku ostrá kritika komunistů doma i za hranicemi. A to nejen dnešních domácích kolaborantů a dogmatických konzerv, ale i mužů Pražského jara, Dubčekem počinaje a posledním členem strany, který ještě neroztrhal stranickou legitimaci, konče. Rytíři antikomunismu se vrhají do slovních pútek se zdviženým hledím a skandalizují každého, kdo si dovolil veřejně považovat socialismus za výchozí bod svého světového názoru. Na druhé straně zase přilévají oleje do ohně lidí, kteří se bez jakéhokoli mandátu považují za mluvčí české a slovenské emigrace, přičemž nikdy neopomenou prohlašovat (mnozí se o nich domnívají, že alibisticky), že jsou a zůstanou komunisty, aniž by byli schopni analyzovat praxi komunistických režimů v posledních padesáti letech a veřejně přiznat naprostý krach komunismu jako státotvorné a vládnoucí síly. Přitom obě strany používají převážně argumentace citové a opomíjejí řadu faktů, jež formovaly vývoj v Československu před srpnem 1968 a jež určují dnešní postavení emigrace.

Objektivně řečeno základní fakta jsou tato: Komunistická strana nikdy neměla v Československu ani nadpoloviční většinu stoupenců. Poslední relativně svobodné volby v roce 1946 přinesly KSČ 36 % hlasů, a to, co se v únoru 1948 stalo, dělo se proti vůli většiny národa. Byl to mocenský státní převrat, způsobený ozbrojeným pučem, zraňující většinu ústavních a občanských práv. Komunisté nemohou dokázat, že kdykoli později získali více než 36 % sympatií, protože výsledky v dalších letech inscenovaných manifestačních voleb nemohou ani sami brát vážně. Celých dvacet let vláda tedy menšina většinou a věci šly tak daleko, že dokonce malá mocenská skupina ovládala jak bezpartajní (a v podstatě v opozici stojící) většinu, tak i samotné komunisty, kteří byli vyřazeni z jakéhokoli politické

ho rozhodování. Druhým faktem zůstává, že dvacet let komunistického režimu potlačilo a izolovalo všechny opoziční síly a znemožnilo jejich jakoukoli organizaci, že v zemi nebylo nikoho mimo komunistickou stranu, kdo by mohl cokoliv na stávající situaci změnit. Pouze uvnitř KSČ mohl vzniknout požadavek revize a hnací síla obrody. Když Dubčekovo vedení strany tuto iniciativu uvnitř komunistické strany vyvolalo, připojil se celý národ. Všichni stáli za Dubčekem, protože byl demokrat. To, že byl komunista, nebylo pro většinu národa rozhodující. Proto se mu podařilo na čas sjednotit všechny síly a názorové skupiny v zemi. Byl jedinou šancí pro národ a konec konců i pro komunismus. Jako komunista byl jediným, kdo mohl tuto šanci národu i straně dát. Ač to pro uši některých možná zní paradoxně, všechny změny k demokratizaci a humanizaci společnosti za dvacet let ve východní Evropě zapřičinili nikoli demokraté a humanisté, ale komunisté.

Nikdo jiný k tomu přece neměl prostředky, nemluvě o tom, že protikomunistická opozice se po dvacet let nevyvíjela jako ideologický proces, zůstala v myšlenkových a pocitových kategoriích z počátku padesátých let a nepřinášela konstruktivní pozitivní program.

Komunisté však nedokázali různé procesy dovést k cíli. Zmrazené rehabilitace po XX. sjezdu KSSS, neschopnost distancovat se od politických i hrdelních zločinů z padesátých let, nechť k poctivé analýze těchto jevů a veřejné odsouzení viníků, prázdná hesla o neomylnosti strany jako celku a setrávání v základních omylech (např. že lid musí být manipulován, monopolismus strany, potlačení opozice a kritiky) nedovolily plně rozvinuti obrody. Jediní, kdo tento železný kruh částečně prolomili, byli českoslovenští komunisté v roce 1968.

Zdůrazňuji slůvko částečně, protože ani mezi nimi nikdo ve veřejné funkci oficiálně za Pražského jara, v poúkupační době a ani zde v exilu nedokázal zaujmout principiální stanovisko k politice komunistických stran. I pro ně bylo nemožné překročit svůj vlastní stín.

Nikde ve světě, kde demokracie není prázdným slovem, nejsou komunisté vylučováni z politické hry. Jistěže nemohou být vylučováni ani ze společenství československého exilu. Ale ti ostatní, jež s nimi tento exil sdílejí, pokud je mají vážně respektovat, mají právo od nich požadovat jasná stanoviska. A také jasnou řeč. Že v únoru 1948 došlo k protiústavnímu puči, přiznání většího podílu odpovědnosti za události padesátých let a aby nezneužívali svého vedoucího postavení v Československu (které jim umožnila právě příslušnost ke KSČ) i zde v exilu. A ani zde v cizině ani doma nemohou očekávat, že právě oni budou vedoucí, a tím méně jedinou politickou silou. Jestliže se v tomto duchu stanoviska ujasní, mohou komunisté nalézt společnou politickou platformu s ostatními doma

i v exilu. Pak budou, po všem co se stalo, morálně výš, než pomluvy a nadávky dšticí rytíři zběsilého antikomunismu, stranici extrémně pravicovým silám v zemích, v nichž dnes žijeme a vyhláující manifesty, vydávající vlastní zpa-tečnickou ideologii za jediné východisko pro budoucnost Čechů a Slováků v emigraci i doma.

Ostatně — nepodléhejme příliš iluzím, že my zde v cizině máme určující vliv na události ve vlasti. Budeme asi svědky, že vlády zemí, v nichž žijeme, se začnou aranžovat s těmi, které my považujeme za zrádce a kolaboranty, stejně bez vlivu zůstaneme na vývoj doma, kde nastane jistý stav normalizace, určovaný tím, že lidé pro klid svých rodin a určitý jim dostupný životní standart se začlení do hry, která je falešná, ale jež viděna z jiného úhlu z domova se tak fašenou zdát nemusí. Nebudeme třeba rozumět hrdosti lidí doma nad malými dílčími úspěchy, které dělají jejich život snesitelnější, ale které budeme my z hlediska celku považovat za bezvýznamné. Ale snad jsou to právě tyto bezvýznamné drobnosti, — sesazení dogmatika z nějaké místní funkce, prosazení zakázané televizní hry do programu, úspěch na mezinárodním festivalu anebo v hokejovém mistrovství, které znamenají větší politikum v současném československém životě, než co můžeme v této chvíli poskytnout my. Ale ať je náš manévrovací prostor sebeomezenější, neměli bychom starost o svou zemi pustit ze zřetel a zůstat nepřipraveni, kdyby našeho podílu bylo zapotřebí. Jsme konec konců jedinými Čechoslováky, kteří v této chvíli směji mezi sebou nastolit skutečně přirozené, demokratické a humanní vztahy. Spor o to, kdo z nás má víc pravdy, tuto naši pohotovost může jen oslabit. Hráť mariáš o neexistující panství není zábavné ani nedává možnost výhry.

kde budeme doma?

Je údělem emigrace, že touží po návratu do vlasti, a že o tom mluví. Rád bych ale položil otázku, jestli náš návrat domů má reálnou naději, jestli se vůbec může uskutečnit a za jakých předpokladů. První a řekl bych základní předpoklad je změna „kursu“ doma. A druhá, neméně důležitá podmínka je „mit chuf jít“. Myslím, že většina z nás, co jsme a žijeme nyní na Západě, by se v současné době vrátila za předpokladu, že... atd. Pochopitelně, že je v současné době ale nereálné tuto naději chovat. Reálná politika rozděleného světa je skutečně až příliš reálná. Na druhé straně pokračuje vývoj daleko rychleji, nežli tomu bylo za první exulantské vlny v době pobělohorské, kdy po exulantech zbyla dnes jen cizokrajně znějící jména a kdy si dnešní potomek jen mluhává vzpomene, že prapra...dědeček pocházel z Bohe-mie. Asimilační proces je úplně pohltil. Další velká vystěhovalecká vlna před druhou světovou válkou má dokonce ještě primé příbuzné. Tito lidé — mající možnost se vrátit dokonce i dnes — mají ale dnes již cizí stálí příslušnost a jejich děti se již za Čechy či Slováky nepočítají. Právě tak pokračuje asimilační proces u poúnorové části emigrace, která zrovna tak jako nejnovější emigrace posrpnová měla pouze dvojí možnost: buď žít a přežít „venku“, anebo přestat žít — a někdy i doslovně fyzicky — doma. Jen část těchto „poúnorových“ lidí by se i za předpokladu změny chotěla smět vrátit. Snad — a uvažujme čistě teoreticky — kdyby vznikly např. Spojené státy evropské.

Myslím, že je každému jasné, že v nejbližších letech se změna kursu na Východě neuskuteční. Dejme tomu, že za deset let — ano 10 let je někdy dlouhá, někdy krátká doba — neboť i my víme, že čas je relativní. Tak tedy za deset let zmizí dráty na naší západní hranici, cestovat se bude volně, pas bude zbytečností, snad ještě zbyde ten podpis na celnici aby se zachovala forma.

adolf müller

poznámky k čs.-německým vztahům

(dokončení ze str. 3)

— řešení zahraničně politické orientace státu, vedlo, a vede ve veřejnosti Československa k úvahám. Jejich kritičnost, historický záběr a dopad na nastupující generace jsou zatím dost podceňovány. Objevily se úvahy zabývající se kritickým přehodnocováním jednotlivých etap historie samostatné státní existence na jedné, a současné evropské situace (v níž se sice volá po kolektivní bezpečnosti, ale v praxi ignoruje právo celých národů na sebeurčení a politickou svobodu) na druhé straně.

Jedním z výsledků těchto úvah je i rodící se poznání nutnosti širších nadnárodních celků menších evropských států, což voj.-polit. blok přímo řízený jednou ze dvou supervelmocí nemůže suplovat.

Druhým výsledkem je nikým zatím přesněji neformulované poznání nutnosti přehodnotit „netradič-né“ vztah k německému faktoru v Evropě. Nenacionální a moderní pochopení podobnosti společné existence a problémů ve středu Evropy, tísňeném z jedné strany sovětskými diklaty a z druhé strany vlivem USA. Jde o myšlenky, které ovšem nevědomky navazují na jednu ze základních úvah, týkajících se „české otázky“ od středověku po dnešek a objevující se neustále v české historiografii i politice. (Německý extrémní nacionalismus v minulosti tyto úvahy buď ignoroval, nebo je diskredi-

toval tím, že se jich snažil zneužít jednostranně pro své cíle.)

Důležitým nositelem snah vyřešit pozitivně německo-české soužití ve středu Evropy je dnes také ta část čs. intelligence, která si do všech důsledků uvědomuje souvislosti nastupující vědecko-technické revoluce a je inspirována jak západoevropským hospodářským a sociálním rozmachem, tak i obavou z jeho hranic, daných bipolárně rozděleným světem a Evropou.

* Prohloubený rozpor mezi takto orientovaným čs. veřejným míněním na československo-německé vztahy a zúženým manévrovacím polem zahraniční politiky Československa vytváří z československo-německých vztahů mimořádně choulostivý problém čs. vnitřní politiky. Opatrnost s jakou dnešní čs. politické vedení akceptuje sovětskou „mėkkkou vlnu“ vůči NSR (ač jinak je sovětská linie ve všem absolutně směrodatná a právě v této otázce dokonce i přirozeně přitažlivá) je toto důkazem.

O to s větším taktem a cílevědomostí by měla být pružná bonnská východní politika vedena i vůči Československu. Může podstatně ovlivnit nejen mezistátní sféru, ale i vnitřní situaci uvnitř tohoto státu. Isolování či přehlížení Husákova vedení není řešením. Ovšem přemrštěné paktování se, či dokonce bezúčelné ustupování právě tomuto vedení by mohlo narušit to, co se stalo po 21. 8. 1968 v německo-československých vztazích výsledkem nejennějším: skutečné sblížení obou národů. Tento fakt by měl stát také v argumentaci NSR na prvním místě.

Nikoliv tedy změna sovětské taktiky (která může být za několik měsíců opět jiná), nýbrž skutečné přání obyvatel obou států (NSR a Československa) je to, co staví otázku zlepšení a prohloubení bilaterálních kontaktů mezi nimi na pořad dne.

— alespoň pro začátek — shánět, opět se setkávat s nepochopením? Jakákoliv hospodářská pomoc republiky by se mohla projevit až za několik let. Budíž — 50 % z nás co jsme venku posledně hlava vlastní a svého já — a vrátí se. Co se stane? Přijedou a první otázka je byt. Najdou ho všichni? A co lidé, sousedé, známí — známe přece českou povahu (ti se tam měli a teď sem jedou?... copak, copak paní Karpišková?). A co práce? Zde venku jsme se něco naučili — být soběstační, spoléhat se sám na sebe, nebýt se rozhodovat, být velkorysí a mít jistotu. A každý z nás bude chtít mít doma podobné místo, prostředí. Půjde to? Nebude nás bývalý kolega, či přítel nebo i ten domovní důvěrník (který nás kdysi nahlísl, že jsme nevyvěsili vlajku na VRSR) — vítat se slovy — ale krajané, bratře, to jsme rádi, že jste přijel. Ale byt — víte, ono to, jaksi...

A tak se asi část z těch 50 % zase vrátí. Určitě ti, kterým je dnes 20—25 let, a kteří neměli doma byt, či domek. Kterí měli jen svůj papír na tu či onu školu, nebo universitu. Ale část dostane byt. A bude chtít pracovat ve své kvalifikaci — zachovat si svůj životní standart, každých 14 dní jet ven a přivítat a nakoupit. Nebudou se muset setkávat s otázkou — na-prosto správnou — my jsme tu těch 10 let živořili, všechen tenhle ten srať jsme museli prožít na vlastní kůži, na auto jsem tu šetřil 5 let, teď konečně dělám, byt i malého, vedoucího pracovníka. A teď tu mám pustit svoje místo? Ty máš venku peníze, jednou za měsíc vezmeš vůz a jdeš si nakoupit; co ještě chceš?

Jsem přesvědčen, že část se vrátí. Ale, jak říkával jeden můj profesor, lidé jsou různí.

Kdo tam tedy zůstane z toho celkového počtu dnešních zlých emigrantů? Několik procent? Snad.

Něco jsme skutečně ztratili a musíme se smířit s myšlenkou, že zde zapustíme kořeny. Je to smutné pro národ jako celek. A můžeme se jen utěšovat myšlenkou, že to není naší vinou.

Pavel Plotička

dopis z domova

Přátelé,

nejdříve vás musím upozornit, že mi nejde o nic jiného, než ulevit paně Roháčkovu a jemu podobným, aby si totiž nemuseli vymýšlet, že vy si dopisy z domova vymýšlíte. Vim od svých kamarádů, že dopisy dostávajíte, oni je totiž také píšou. Ale já mám tu výhodu, že si mohu dovolit vás požádat, abyste uveřejnili i mé jméno. Tak vlastně poprvé jsem rád, že ho mám.

Víte po čem toužím? Sedět u jednoho stolu s pány Bilákem, Strougalem a těmi dalšími. Ale s každým zvlášť. Hned vysvětlím proč. Naše republika se prý normalizuje, lidé pochopili, že jaro 1968 byl omyl, že se nás chtěly zmocnit kontrarevoluční živily. Žijí v sídlištním domě s osmi poschodími. Když se s kýmkoliv z nájemníků setkám, každý nadává. Pracuji v podniku, jehož zaměstnanci se počítají na stovky. Nevím o žádném, kdo by byl o těchto nesmyslech přesvědčen. Každý se nějak tváří, ale uvnitř ví své. Mezi sebou ani své názory netajíme. Ti z nás, kteří prošli prověřkami ve straně se nám omlouvají a my je utěšujeme: Neblázní, někdo pořádný tam musí zůstat, tak si z toho nic nedělejte. Tak nevím, jestli mám pouze štěstí, ale já prostě neznám nikoho ze svého okolí, který by měl v podstatě jiné názory, než já. Ano, přeme se o jednotlivých politikách, o správnosti jejich stanovisek, o tom, zda to byli dobří politici a lidé či nikoliv. Ale jsme zajedno v tom, že rok 1968 musel přijít, že demokracie a svoboda tisku byly jedinými možnostmi, jak udělat ze socialismu lidský a prosperující systém. A proto bych chtěl sedět sám u kafe s těmi, které jsem jmenoval. Myslím si totiž, že oni to také musí vědět. Že oni také musí být stejného názoru. Že jen navenek hovoří o hrozbách roku 1968, aby se udrželi na svých místech. Anebo se bojí, že by na ně vyšly najevo moc nepěkné věci. A jestli tomu tak, pak stejně dlouho nevydrží. Já totiž věřím na mlýnská kola. A pak, nás je přece tolik.

Mějte se a pište dál.

Josef Novák, Praha

normálně

Jazyk má ovšem, jako všechno na světě, své módy, oblíbená úsloví nebo slovní spojení, která se zčista jasná objeví, zaplaví každodenní výrazivo a pojednou zmizí právě tak náhle, jako se objevila. A jak už to bývá, jsou to nejčastěji mladí lidé, kteří módy podlehnou, a kteří ji často přivedou až do krajnosti. Vzpomínám si, že za mých časů bývalo skoro všechno „prima“: Bican to v neděli zakopal „prima“, „prima“ byl oblíbený učitel, Garry Cooper byl „prima“ a muselo se na to jít, a když na to přišlo, „prima“ hrál Eduard Kohout Hamleta a souborně nastudování Českých tanců profesorem Heimanem, z něhož jsme odcházeli upřímně dojatí, bylo nakonec, když jsme o tom hovořili na ztlachtlé křižovatce před Prašnou bránou, nakonec taky „prima“...

Bylo to jistě hloupé, klukovské, právem nás za to plisnili ve škole a ne nadarmo při tom slově zvedal můj nebožtík otec káravě obočí — ale z jazykovědného hlediska to bylo korektní slovní spojení, které bylo častým a nevhodným používáním znehodnoceno na nepřiměřeně slohové pojmenování. Trochu jinak se to má však s přislovcem **normálně**, které přímo zaplavilo jazyk mladých lidí v posledních letech, dokonce v takové míře, že na základě tohoto faktu vznikl i svého času velmi populární šlágr.

Příslovce **normálně** je odvozeno od přídavného jména **normální**, to

● **Světla Amortová**, herečka Vinohradského divadla byla odměněna za souhlasné přijetí sovětské okupace. Ministr školství Hrbek ji jmenoval „docentkou herectví“.

● **24.000 rozvodů** zaznamenala statistika v ČSSR v roce 1969. V roce 1967 bylo 20.000. V uplynulém roce bylo v Praze rozvedeno každé třetí mladé manželství.

● **Sédirigentem symfonického orchestru** západoněmeckého rozhlasu v Kolíně nad Rýnem byl v těchto dnech jmenován mladý český dirigent Zdeněk Mácal (nar. 1936 v Brně). Mácal je označován za jednoho z nejzajímavějších představitelů mladé evropské muzikantské elity a k jeho jmenování přispěl i mimořádný úspěch ve Vídni a v Luzernu.

● **Jan Werich**, od několika měsíců persona non grata v Čs. televizi, nesmí také publikovat knihy. Nakladatelství Čs. spisovatel dalo některé jeho knihy vytisknout (dokud ještě patřilo spisovatelské organizaci), ale po převzetí nakladatelství ministerstvem kultury bylo rozhodnuto, že Werichovy spisy zůstanou až na další skládě. Persekuoi je i po své smrti vystaven další národní umělec-signatář 2.000 slov: Vdova Jiřího Trnky dostává „až na další“ pensí ve výši 690 korun.

● **Výbor čs. naivistů** bude hostit galerie UXA v Novre, která je v režii malířek Hájkových z Brna. Českoslovenští naivisté vystřídají výstavu

předního italského avantgardisty E. Munariho.

● **21 proti třem hlasům** byl přijat britský návrh rezoluce na říjnovém zasedání výkonného výboru mezinárodního PEN-klubu v Edinburgu. Zadá mezinárodního presidenta a mezinárodního tajemníka PEN-klubu, aby zaslali telegram českému ministru kultury a vyjádřili v něm obavu PEN-klubu v souvislosti s vývojem v Československu a současně s naději, že omezení tvůrčí svobody ustane.

● **V KAR gallery v Torontu** byla 25. listopadu otevřena výstava poslední tvorby významného metafysického malíře Ladislava Guderny. V tomto roce se Guderna stal členem SCA, Toronto.

● **Režisér Karel Kachyňa** patří k těm, kteří byli v průběhu čistky odstraněni z pražské FAMU. Podobný osud čeká též režiséra Otakara Vávru, který se sám sice snažil získat přízeň „mocných“, ale ocitl se v maléru poté, kdy jeden z jeho žáků dokončil a předvedl ostrou filmovou alegorii o okupaci Československa.

● **Studio Barandov** a filmové studio DEFA v Potsdam uzavřely smlouvu o spolupráci na filmové hudběni veselohře z doby Marie Terezie.

● **Zimní stadión** s umělou plochou byl otevřen již také v Novém Městě nad Metují.

● **Začátkem prosince** vystoupil znovu — letos již po třetí v SSSR — Karel Gott. Tentokrát byl s ním i Milan Drobný a orchestr Ladislava Stáidla.

● **Pavel Prantl** (1945) se

stal vítězem III. kola houslové soutěže pro mladé koncertní umělce. Tak rozhodla komise vedená prof. dr. Alexandrem Plockem.

● **Akad. malíř K. Baron** ze Žiliny navrhl gobelin pro Matici slovenskou, který se nyní dokončuje v rozměrech 305×305 cm ve valašskomeziříčské gobelíně.

● **Soubor italské opery** Ater z Reggia Emilia vystoupil v Praze 16. až 18. prosince. Na scéně Tylova divadla uvedl Divisettiho operu Nápoj lásky.

● **Na třech autobusech** jezdících z Prahy do okolních vesnic byly instalovány západoněmecké automaty, které tisknou a prodávají jízdenky.

● **V nakladatelství Lido** vá demokracie vyšel český překlad knihy prof. Harvardské univerzity Františka Dvorníka „Byzantine Missions among

the Slavs“ (Byzantské mise u Slovanů).

● **Podle proslulé** Labichovy frašky Slamený klobouk napsal Miloš Macourek scénář k filmové komedii, kterou začal natáčet režisér O. Lipský.

● **Obrazárna umění** střední Moravy byla zřízena v zámku Tovačově. V pěti výstavních sálech je soustředěno 55 obrazů a plastik od 35 malířů a sochařů.

● **Na vrcholku** Velké Deštné v Orlických horách se příští rok zahájí výstava rozhledny.

● **Podle scénáře** A. Prachala a J. Píckla Člověk není sám připravuje režisér Josef Mach natáčení stejnojmenného filmu. Jde o příběh vědce, který dik světovému vynálezu, o který se zajímá cizina, se dostane do konfliktu s československými právními předpisy.

vlastně pomoc Sovětského svazu a ostatních socialistických zemí předešla. Takové tedy bylo dílo různých vědců z oblasti společenských věd.

Práce 4/12

Mnoho zla začíná právě tím, že své vlastní představy a přání vydváme za nezvratitelná fakta.

Alois Indra, na plénu ÚV KSČ

p. s. K DOPISU, KTERÝ JSTE DOSTALI

Nepsali jsme ho rádi, nikdo z nás nerad ukazuje, jak děravé jsou jeho kapsy. A jsme rádi, že jsme ho napsali. Věřte, že nejen pro jeho finanční výsledek, který v tento okamžik, již pár dnů po uzavěření čísla, ale jen 14 dnů po jeho odeslání, nelze plně odhadnout. Máme na mysli dopisy, které ze všech koutů světa se začaly slátávat do redakce TEXTu. Akce TEXT 1972 se stala vlastně plebiscitem, ve kterém čtenáři vyslovovali svou důvěru k novinám a solidarizovali se s nimi. Pro žurnalistu nemůže být většího zadostiučinění, větší odměny, než vědomí, že mezi ním a čtenářem je úzký kontakt, že existuje jednota cílů, i když se mohou různit názory na jejich dosažení. Mnozí z nás jsme tento krásný pocit poznali poprvé v životě v krátkém období roku 1968, kdy autoři i jejich čtenáři začali hovořit stejnou řečí. My, kteří se podílíme na vydávání TEXTu 70, poznáváme tento pocit podruhé. Jsme si vědomi toho, že důvěra, kterou jsme získali, nás nesmírně zavazuje pokračovat, dělat jak umíme nejlépe skutečně dobré noviny, noviny nás všech. Není a ještě dlouho to nebude lehké, ovšem mnohé obtíže se dají překonat při vědomí, že naše snažení má smysl. A právě toto vědomí jste svými dopisy, které v takovém množství za jediný týden přišly do redakce, v nás posílili. TEXT má ještě mnoho vad na kráse, mnohé vyplývají z toho, že leccos se teprve v novém prostředí učíme, mnohé jsou důsledkem toho, že vlastně neexistuje redakce v pravém slova smyslu, jsou jen nadzjistili nejen v nejbližším okruhu zjistili, nejen v nejbližším okruhu TEXTu. Jsme si těchto vad vědomi, i když nemůžeme slíbit, že je odstraníme hned. Ale jedno jste snad pochopili při četbě, že naši hlavní devisou je otevřenost a upřímnost, snaha po skutečné demokratické výměně názorů, úsilí o hledání pravdy.

holubičky — **normálně** a někoho vyhodí ze zaměstnání, protože si nedal **normálně** pozor na jazyk, nejen že je tu už hluboce porušená sama gramatická a slohová stavba jazyka, ale můžete si být jisti, že „je cosi šnilého ve slatě dánském“.

Řečeno teoreticky — naznačuje nadměrné používání příslovce **normálně**, že život ztratil samozřejmost. Že právě jeho běžná praxe a úkony, které z ní vyplývají, jsou pocítovány jako cosi výjimečného, vlastně „nenormálního“, a proto je třeba jejich obvyklost zdůrazňovat.

To tragické jazykové klíše přeloženo v poslední době i do politického jazyka v poněkud vznešenější podobě výrazu **normalizace**. I v tomto případě se jim nemíní návrat k samozřejmosti a obvyklosti každodenního lidského života, ale uznání hluboce nenormálních okolností za pravidlo a závazný příkaz k jednání a chování. Okupovali nás — **normálně**. Rozvrátili naše životy — **normálně**. Zbavili nás všech práv — **normálně**. Zavedli cenzuru — **normálně**.

Ne! Za těchto okolností ztratilo příslovce **normálně** právo na existenci. Ani když řekne milá milému: „v největší pešince v lukách čekám na tebe“, nemůže to být normální, protože za těmi lukami se nepase bílý kůň, ale jsou tam zakopány sovětské tanky. Pozor na jazyk! Jan Palach se neupálil — **normálně**!

Technika fašismu směřuje k tomu, abyste, když se vás někdo zeptá: Co táta? odpověděli: Včera ho sebrali — **normálně**... (ŽOFI)

máte slovo

O INVAZI JSEM VĚDEL — Č. 8/9

Nenapadlo Vás, pane Volný, že se třeba ta nefalšovaná tvář československého exilu zakaboní, když jí v blaseovaném interview předvedete nového komunistického adepta na literaturu, jemuž umělecké jméno vybírala sovětská tajná služba? Nemyslíte, že by každý Čechoslovák dal přednost zveřejnění jeho fotografie zprůdu a zprůfilu, uvedení všech jmen pravých a falešných, daktyloskopického záznamu, popisu a zvláštních znamení? Nezdá se Vám, že jste ukrivdili také všem zločincům světa, když jste ho neukázal právě tak? Nebo se snad domníváte, že k vyprovokování diskuse musíte lidi políčkovat? Věříte, že to někdy omluvíte snahou vysvětlit „pozadí invaze“? Podceňujete tak čtenáře, měl-li jim Váš rozhovor říci něco nového? Neptám se Vás, zda se nestydíte sednout si s někým takovým za stůl, ani s vámi nemohu diskutovat o zásadách přijatelné bezzávadnosti. Na to prostě nemám žaludek.

Také ono to přišlo, protože to něčemu věřilo a najednou to zjistilo, že bylo klamáno, podvedeno. Tak to známe od mnoha zklamáních věřitelů. Také ono to chce začít úplně znovu. Ne ale tak, jako ti co nevěřili a neznají hloubku zklamání. Ono se nebudě věnovat maloměstskému způsobu života a v potu tváře dobývat svůj chléb vezdejší. Ono znovu uvěřilo. Ono uvěřilo, že se stane literátem a napíše pro ty, co nikdy nevěřili, bestseller. Ono uvěřilo, že jim prodá své novosti, které mu nekoupilo CIC a Verfassungsschutz, senzační odhalení nadporučíka, jakých je v Praze tučet za rubl a kterému se světuje Brežněv o věcech, jež tají před Ulbrichtem. Ono to snad opravdu uvěřilo, že některý Čech nebo Slovák překoná ze zvědavosti svůj odpor, aby se dozvěděl, že mu rozšířili muzeum, k němuž ono ukazovalo cestu a že mohli do koberců bratislavského hradu, kam jim ono otevřelo dveře. Věřil, že si přitom ani nevzpomene na krev, kterou má ono na rukou, jímž píše své vzpomínky na rđoušení československých nadějí.

Musel bych se stydět za to, že jsem Čechoslovák, kdyby nemělo být ale znovu zklamáno!

Není účelné rozumovat o účinnosti rezolucí, protestů a demonstrací a o spouště jiných akcí za svobodné Československo, nebude-li schopni nebo ochotni (a to „MY“ at si srovná každý se svým svědomím) řešit záležitosti zdánlivě malé, na které však stačíme. Jednou z nich je důsledně bojkotování „publikace“ pod názvem „Stříleli jsme jak kovbojové“ (nebo možná pod jiným krycím jménem) od zrádce pod jménem Saša Děmidov a všechny publikace kterchokoliv nakladatelství, jež by mu to v češtině nebo slovenštině vydalo. Kdo by snad tohleto nedokázal, ten se už potom na všechny rezoluce může klidně podepisovat místo Václav Novák jako Wjatscheslaw Nowakoff.

Jiří Tábořský

STRAŠIDLA Z RAPALLA — Č. 8/9

K. Jezdinský udělal svým Strašidlem z Rapalla záslužnou věc, i když zas určitě podráždil ty, kteří slepě — zcela zvráceně — hodnotí jakékoliv cesty ke zmenšení napětí v Evropě z československého hlediska negativně.

Poněkud zkráceně však přešel pokusy o vyřešení německé otázky v padesátých letech, a tím by se nám mohla jevit i dnešní skutečnost zkresleně. Třeba tvrzení, že „Adenauer prohlédl (sovětský) zámeček“ atd. Právě vzhledem ke změně dnešní konstelace v Bonnu stojí za to všimnout si ne právě jen Adenauera. Jeho politika měla své odpůrce a jedním z nejzásadovějších byl dnešní spolkový prezident Heinemann. Rozešel se s Adenauerem (v jehož vládě byl ministrem za CDU) v r. 1950, protože s ním nesouhlasil, když přes předchozí dohody s Vysokými komisáři v létě 1950, aniž by o tom s kýmkoli předtím jednal, nabídl Západu znovuvyzbrojení Německa.

Když byl na příčiny tohoto rozchodu dotázán jako presidentský kandidát v r. 1969, Heinemann řekl: „Byla to tehdy (Adenauera) domněnka, že se rychlým vy-zbrojením spolkové republiky za spolupráce Američanů jednoho dne vyskytne možnost osvobodit druhou část Německa a nově uspořádat celou východní Evropu.“ (ZDF 2. 11. 1969). V jiném rozboru (3. XI. 1968 v 1. TV programu) to bližší vysvětlil: „Odůvodnilo se to tím, že v NDR je lidová policie, údajně 90.000 mužů. Byl bych ochoten vytvořit spolkovou policii o stejné síle a výzbroji. Ale neodpověděl bych povinnou vojenskou službou, válečnými zbraněmi, vojenskými svazky, protože jsem v tom viděl neochotu skoncovat (Nichtgeltenlassenwollen) s Hitlerovskou říší a jejími důsledky, ale prohloubení rozdělení Německa a konec nadějí na vyrovnání se všemi sousedy... nejen se západními, ale i s východními... Domnívám se, že cesta k německé jednotě, jak ji Adenauer určil, nevedla k cíli. O tom, zda by vedla jiná cesta, se nedá diskutovat, protože se nezkusilo přistoupit na tehdejší nabídky sovětské strany. (Mněny jsou návrhy od r. 1952 do zimy 1954/55.) Zcela poslední návrhy sovětů přece tehdy byly: nabízíme vám celoněmecké volby pod mezinárodní kontrolou. A co odpověděl Adenauer? Řekl: Nejdřív ať máme smlouvy (se Západem) pod střechou, oni (Sověti) pak ještě stejně přijdou a budou chtít s námi jednat. Ale k tomu právě nedošlo. A co přinesly ty závody ve zbrojení?“

Předseda SPD H. Wehner v dubnu 1970 (Bunte Illustrierte) řekl, že je nutno dohonit mnohé, co bylo zameškáno od rozhovorů, které v r. 1955 vedl Adenauer a připomenul, že v r. 1958/59 byl Kennedy ochoten přijmout Chruščevův návrh na konferenci o uzavření mírové smlouvy, aby se ukázalo, kdo je pro opravdovou mírovou smlouvu a kdo jen pro slavnostní sepsání vojenských skutečností. Ke konferenci však nedošlo, protože se „tehdejší spolková vláda vyslovila proti této dobré a pro vyrovnání každopádně odvážné myšlence amerického presidenta“.

Přemysl Janýr

CESTA NA MĚSÍC — 8/9

Nějakým nedopatřením, nebo touhou Němců, těch mladých po romantice a exotice, jsem se dostal do redakce skolského časopisu, který je vydáván na ulmském gymnáziu pana Keplera. Ten úžasný časopis se zve Kepler-Kessel. Letos na podzim jsem poprvé dostal do meich rukou tu vaši krásu. Jen jsem sedl do rohu mé cimbry a četl. A až jsem tu, litostivý vzpomínky na jaro vzbuzující, věc přečetl, řekl jsem si — a teď kdyby tak najednou kamarádi uměli česky. A neuměli a nebudou. Tak jsem si řekl, co kdyby ses pokusil něco přeložit. Byla to úvaha od pana Ivana Svitáka — Cesta na Měsíc. Jeden můj od narození mluvící kamarád, čili domorodec, to prohlídl a šli jsme za šéfredaktorem a ukázali mu tu věc. Napřed že je to moc dlouhý, ale pak jsme ho donutili, aby si to přečetl a jen to udělal. Už nám ty listy z rukou rval. Tak se stalo, že ten článek vyšel v němčině, v tom časáku, jak jsem již psal.

T. Mareš, Ay

PŘED BOLESTÍ ZUBŮ NENÍ UCHRÁNĚN NIKDO

Možnost pro všechny Čechy a Slováky v Mnichově.

Nově otevřená, nejmodernější technikou vybavená ordinace.

Dr. med. Zarja Merzel, München 12, Siegenburgerstr. 113, odbočka z Westendstr.

Ordinační hodiny: po, út, čtv. 9—14, středa 12—18 pátek podle dohody. — Jednací řeč čeština. — Tel.: 58 18 04. WO 1117

Soukromý patologický ústav v Severním Porýní-Westfálsku přijme okamžitě kvalifikovaného spolupracovníka z řad československých patologických anatomů. Podmínka: Dokonalá znalost biooptické diagnostiky. Nabízí se kolegiální prostředí a nadprůměrný příjem. Nabídky prosím na adresu: Pathologisches Institut Dr. med. Oehmichen, 407 Rheydt, čís. tel. (02166) 46091. Event. informace v češtině může poskytnout MUDr. R. Hambach, Knappschaftskrankenhaus 43, Essen-Steele.

HLEDÁM ČECHOSLOVÁKY

k vedlejšímu výdělku v místě bydliště.

Alternativní možnost spoluúčasti při rozvoji

FIRMY „AUTO — BASAR“.

Žádný prodej, samostatná činnost

každou sobotu pět hodin.

Podle schopností 8—25 DM za hod.

Očekávám iniciativu a průměrnou znalost němčiny.

Požádejte ihned o informativní materiály.

Zn.: BRD — Schweiz

malý oznamovatel textu

PRÁCI HLEDÁ

- Manželský pár ze Švédska hledá práci v Záp. Německu. Zn.: „Cokoliv“. WO 3331
- Chirurgické medicínalasistent-ské místo v Berlíně hledá Dr. Jankovičová, bei K. Temp, Berlin 38, Postdamer Chaussee 31, 8/3. Zn.: „Nástup ihned“. WO 3332

SEZNÁMENÍ

- Inženýr 28/172, hledá seznámení s inteligentním protějškem. Zn.: „Vánoce“. WO 3333
- Čech 48/180, žijící v Austrálii, povoláním stavební technik-architekt, by si rád dopisoval se ženou německé národnosti, příměřeného věku a inteligence, žijící v Mnichově i dalekém okolí. WO 3334
- 24/183, hledá krajanku pro společné toulky světem. Zn.: „Malmö — Švédsko“. WO 3335
- 2 řemeslníci — 23 a 31, s dobrým postavením, hledají

seznámení s českými dívkami.

Zn.: „ULM/DO“. WO 3336

- 30letý automechanik, žijící v Kanadě, hledá přítelkyni k dopisování. Pozdější sňatek není vyloučen. Zn.: „Nad 25 let, dítě není překážkou“. WO 3337
- Vdova, od r. 1968 v Německu, hledá sympatického, nejraději vysokoškola. vzděl. muže nad 45 let. Zn.: „Možná i vás stihl zlý osud, příteli“. WO 3338

R Ů Z N Ě

- Všechny informace o soukromém pojištění — nemocenském, starobním, invalidním v NSR. Výhodné i pro Čechoslováky, žijící mimo území NSR. Jistě se vyplatí pobírat nemocenské dávky v markách. Zn.: „Pojištění“. WO 3346
- Hledám společníka s kapitálem pro výrobu kresleného filmu. Mám odborné vzdělání a čtrnáct let praxe v Československu a USA. Značka: „I. cena v Benátkách“. WO 3339
- J. A. Homer, hospodářský poradce, Mün-

OBJEDNALI JSTE SI JIŽ „ČESKOSLOVENSKÝ ZVUKOVÝ MĚSÍČNÍK“, KTERÝ BUDE VYCHÁZET PRAVIDELNĚ OD LEDNA 1971 PRO VŠECHNY TYPY MAGNETOFONŮ?

Ve 120 minutách magnetofonového záznamu uslyšíte Vaše oblíbené zpěváky, herce, satiriky a hudební tělesa. Cena 1. vydání je pouze 12 DM, plus poštovné, při výměnné formě mgf. pásků, což ale není podmínkou.

Využijte ojedinělé příležitosti k výběru z více než 600 nahrávek z našich seznamů, které vážným zájemcům zašleme. Můžete si u nás objednat gramofonové desky a mgf. pásky s individuál. nahrávkami podle Vašeho výběru s těmito žánry: čs. populární zpěváci a skupiny, hudba taneční, dechová, operetní, vážná, kompl. opery, poezie, hry klasické, dobrodružné, dětské pohádky, humor a satira, cestop. pořady, písničky trampské, staročeské (kuplety) z kabaretů a šantánů, zajímavé pořady o ČSSR, lidové písně, jazykové kurzy a další. Cena 1 hodiny záznamu na mgf. páscích nebo gram. deskách je pro všechny krajany mimořádně nízká 6.— až 10.— DM.

Na Vaše dopisy, přání a další spolupráci se těší

Hi Fi STUDIO WERTFEIN

Klagenfurterstr. 1/028

8000 München 80

BRD

WO 3350

KRAJANSKÁ PRODEJNÍ ORANIZACE, zásobující od roku 1969 více než 1800 k r a j a n ů žijících převážně ve Švýcarsku, rozšiřuje svou prodejní oblast na celé území NSR.

Nabízíme Vám pravidelné zásobování polohrubou a hrubou moukou výborné kvality a octem, na který jsme byli doma zvyklí.

Sortiment budeme stále rozšiřovat. Těšilo by nás, kdybyste napsali, o co byste měli zájem.

Mouka hrubá a polohrubá je balena po 10 kg — cena 15 DM.

Oct — 8%, přírodní kvasný, 1 litr — 3 DM.

V ceně je zahrnuta dodávka a celní poplatky. Při větším odběru poskytujeme slevu.

Adresa: Frau Věra Novotny, 8627 Grüningen, Schweiz, tel. 051/78 77 67. WO 3349

chen 21, Landsbergerstr. 261/b, provádí a ověřuje veškeré překlady dokumentů do německého jazyka platné před všemi německými úřady. Tel. 567296. WO 3340

- Zásilková půjčovna knih pro USA a Kanadu. Knihy zašleme poštou. Box 708, Osburn, Idaho 83849, USA. WO 3341
- Sbírám knihy, podobizny, filatelii apod., týkající se K. H. Borovského. Prosím o písemný popis a udání ceny. I. Susterova, 809 Wasserburg/Inn, Dr. Fritz Huber Str. 83. WO 3342
- Prodám němčinu pro věd. a odbor. pracovníky — kurs pro středně pokročilé — 8 DM. Německo-český slovník — 2 díly, posl. vydání, 80.000 výrazů — 39 DM. Česko-německý slovník, 2 díly, posl. vyd. — 39 DM. WO 3343
- Rytiny českosl. měst dodá zarámované. Stříbrné mince z celého světa koupí. Coins Imp. Corp. 68 Mannheim 41, P. O. Box 334. Tel. (0621) 36960. WO 3344
- Časopisy v českém a slovenském jazyce dodává Klub nových, Toronto,

Box 81, Postal Station D, Ontario — Canada. Vyžádejte si seznamy. WO 3345

ADRESY

- Přátelé Bab Saadounu z let let 1962—64. Zn.: „Ozvěte se“. WO 3347
- Jarda Zelinka hledá veterináře Jaroslava Sulmu, který emigroval již v roce 1965. Zn.: „Adresa v redakci“. WO 3348
- CCC BOOKS oznamuje, že knihu J. Kučery „Pražský srpen“ bude expedovat v lednu. Současně prosí všechny zájemce, aby vzali na vědomí, že letní nabídka knih je rozebrána.

text 70

československý
nezávislý měsíčník

Czechoslovak indepedent newspaper — Tschechoslowakische unabhängige Zeitschrift.

Herausgeber BOHEMIA e. V. Verantwortlicher Redakteur Zdeněk Salaquarda.

Vydává BOHEMIA e. V. Czechoslovak Cultural Committee. Řídí redakční rada. Předseda: Adolf Müller. Odpovědný redaktor: Zdeněk Salaquarda.

Adresa redakce: 8 München 22, Postfach 207. Bankovní spojení — Bayerische Vereinsbank München, Mauerkircherstr., BRD. Konto Nr. 863 750, nebo Postcheck München Konto Nr. 2306 60.

Podepsané články nemusí vždy vyjadřovat názor redakce. Nevyžádané rukopisy se nevracejí. Toto číslo vyšlo 29. 12. 1970. Uzávěrka čísla 16. 12. 1970.

Cena tohoto dvojčísla 3.— DM. Tisk: LOGOS, München 19, Bothmerstr. 14.

ADMINISTRACE TEXTU je v pomínkách, ve kterých časopis děláme, jedním z největších problémů. I zde totiž „pracujeme“ bez profesionálních zaměstnanců. Přesto bychom však rádi TEXT expedovali včas, na správná místa a bez zbytečných problémů a reklamaci. Mnohě nám můžete sami ulehčit.

- Nahlásíte-li nám včas případné změny adres, urychlíte tak dodávku novin, a navíc dojdou správně ke svému adresátu.
- Účtárna TEXTu je v současné době — z organizačních důvodů — oddělena od expedice. Pouhé zaslání předplatného novými abonenty nezaručuje ještě rychlou dodávku TEXTu.
- Upozorníte laskavě nové zájemce o TEXT, aby se hlásili k odběru buď objednacím lístkem nebo dopisem či korespondenčním lístkem. Dostanou pak TEXT okamžitě.

NÁVOD K PLACENÍ PŘEDPLATNĚHO:

V NSR buď převodkou z bankovního účtu, či poštovní poukázkou na

Bayerische Vereinsbank, 8 München 80, Mauerkircherstr. 2, konto čís. 863 750, nebo složenkou Postscheckamt München, konto 2306 60,

v zahraničí buď mezinárodní poštovní poukázkou na adresu redakce nebo na shora uvedené konto, převodkou v bance, či posláním šeku v obálce na München 22, Postfach 207, BRD.

V Kanadě se může platit: Money Order na Eva Dentová, Post Box 253, Port Credit, Ontario. V USA: Tripolis club, P. O. 2, Lake Avenue, Youkers, New York.

Na platebních formulářích uvádějte laskavě přesně jméno a adresu — i na šeku.

PŘEDPLATNĚ: pololetní: 10 DM (letecky USA, Kanada, Izrael apod. 3,50 \$, Indie, Jamajka, Již. Afrika apod. 3,80 \$, Brazílie, Honkong apod. 4,20 \$, Austrálie, Japonsko apod. 4,50 \$).

Roční: (se slevou na poštovném) 18.— DM (letecky USA, Kanada, Izrael apod. 6,40 \$, Indie, Jamajka, Již. Afrika apod. 7.— \$, Brazílie, Honkong apod. 7,80 \$, Austrálie, Japonsko apod. 8,40 \$).

Konto tiskového fondu: Bayerische Vereinsbank München, 864 152.

Jsou všichni vaši známi a přátelé již odběrateli TEXTu?

řešení gama

Na redakčním stole nám leží nová — v Kanadě vydaná, avšak česky psaná — knížka: Jaroslav Brodský, REŠENÍ GAMA, Frank Vedrina Printig, 1970, USA, 205 str. Autorem je bývalý politický vězeň z padesátých let a pozdější generální tajemník K 231 a obsahem je memoárové líčení osudu jednoho z těch, kteří neztratili čest ani rozum.

„Byli jsme si vědomi, že Pražské jaro je vzpourou proti bohu dvojedinému. Ze jsme narušili platnost vřechů vztahů, zesměšlili politická měřítka, byla to zla, pečlivě vštěpovaná oběma stranami svým poddaným a že nám ani jedna strana nepomůže ve vzpouře proti hlupáctví, protože je to pro obě poněkud nebezpečný experiment.“

Ta červená sobota roku padesátého byla jasná jako korálek. Ve vzduchu vonělo seno a já odešel po obědě do ložnice, abych se vyspal po noci. V níž jsme dokončovali pro podnik výrobní plán, plný nesmyslných čísel, kde pravdivé byly pouze součty nesprávných údajů.

Chvilku poté vešla do ložnice žena a vzbudila mě. „Máš tu nářetvu.“ řekla.

Vstal jsem jako opilý, oblékl si pouze šortky a mžouraje proti slunci šel jsem otevřít vrátka u zahrady. Stál tam chlapík mého věku, usmíval se a řekl: „Vezu profesora Kalíše do Prahy. Chce s vámi mluvit a čeká ve voze.“ Kalíš se každou sobotu vracel z Biliny do Prahy a udržoval styk mezi mnou a Prahou v přípravě nového školského zákona. Na kterém jsme pracovali již před komunistickým pučem.

„Dobře,“ řekl jsem. „pojdte oba dovnitř.“

„Ne, nechce, aby ho někdo viděl a já tam také nepůjdu.“ řekl přátelsky. „Přijďte za ním. auto stojí u kapličky.“

„Dobře,“ pochválil jsem si opět, „natáhnou si tričko.“

On se loudal k autu a já jsem si doma natáhl tričko a vzal do ruky cigarety.

„Kdo to je?“ ptala se žena. „Jeden známý z podniku,“ lhal jsem.

„Má divné oči,“ dodala. „Je to hodný chlapec,“ řekl jsem a vyběhl bos za ním.

Ke kapličce nebylo více než tři sta metrů. Doběhl jsem ho v půli cesty a šel po jeho pravé ruce.

„Můžete mi dát oheň?“ řekl jsem, protože jsem sirky zapomněl doma. „Rád,“ řekl a zalovil pravou rukou hlouběji v kapse, vytáhl krabičku, vzal ji do levé ruky a pravou zasunul opět do kapsy. Zastavil jsem se. Přitlačil mě lehce loktem a díval se na mě.

Řekl jsem: „Vrátím se a převleču se.“

„Pojďte,“ řekl klidně. „doutám, že nechcete být v tom vedru odšitelen na silnici.“

Nechtěl jsem a šel jsem mlčky zbývajícími několika desítkami kroků. U kapličky stálo auto. Široké, pohodlné. Na okně nápis: Spolek inženýrů a stavitelů.

Od zdi se odlepili dva muži. Usmáli se, protože venku stálo několik lidí a pokynuli, abych nastoupil dozadu.

Usedl jsem. Klapla pouta. „Spadla klec, miláčku.“

Okno v autě bylo otevřeno. Seno vonělo a děda Dolák, bývalý evangelický kazatel odkudsi z hor, na mě zamával hráběmi, jimiž obracel seno, protože měl radost, že je hezký a já jedu na výlet. „Tak ty jsi chtěl vidět Kalíše? Dočkáš se, bobku. Už se na tebe těší. I Juppá. Hradil. Veselý. Můžete hned večer udělat schůzi!“

Chtl jsem dát nájevo, že se nebojím. „To je vedro,“ řekl jsem, protože mi to připadalo odvážné. „A ještě se má počasí zlepšit.“ od-

pověděl a všichni se dali do smíchu a vypadali sympaticky.

„Ty si mi vod prvního pohledu milej,“ pokračoval Kalíšův šofér, „doutám, že mi nebudeš lhát, to se v lásce nesmí.“

Dojeli jsme do Ústí a zabochili ke spořitelně. Chodívali jsme tam často se ženou, více vybírat než ukládat.

Nevěděl jsem, že jsou i tady...

Šňal mi pouta, vystoupili jsme, kolem byli další čtyři muži. Nastoupili jsme do výtahu.

Otevřely se dveře a to, co vstřčili dva dozorcí dovnitř, byl patrně Mirek. Zůstal stát hned za dveřmi s roztaženými nohama. Z košile byly cáry. Místo očí dvě oteklé boule, obočí roztržené, spod ret oteklý a zkrvavený, dásně krvavé a dva zuby venku. Vously odstříhnuté nůžkami, na dobitých rukou krev. Vypadal strašně. Zatápal rukama ve vzduchu a já jsem se nesmyslně zeptal: „Tys byl bit?“ Rozšklebená ústa nabrala směšnou grimasu, vzlykal a škvírami oteklých očí mu tekly růžové slzy. Utírali jsme mu krev agentovou košilí — měl jednu rezervní, čistou — a brali vodu hned pod výpusti splachovacího zařízení na záchodě. Jiná nebyla.

Utěkář řekl: „To nic, Mirku, to už mám několikrát za sebou.“

Boží oko v kulhavých hodinách se dívalo, jak se činíme.

Když zhaslo, sáhl Mirek domlácenou rukou do kasy a pravil: „Stejně jsou blbí. Nakonec mě vrazili do koše na papíry, kopali do mě a já jim přitom vybral v koši všechny vajgly.“ Měl jich šestnáct.

Svlékli jsme ho. Na zádech i pod nimi měl popraskané, modravé pruhy po důtkách. Utěkář byl jako máma, omýval mu to košilí a říkal: „To nic, to se stane.“

Zápasník se omýval sám na záchodě, nepřetržitě. Říkal: „Jožšmarjá Josef, ti ho zřídili!“

Utěkář byl nekuřák, neměl kouření rád. Měl ale srdce a praxi, rozebral špačky na čtyři hromádky, udělal čtyři hromádky i z pilinek a z papíru ubalil čtyři krátké cigarety. Jednu zapálil, odvedl jsem Mirka do rohu k záchodku, sedli jsme si na bobek a střídavě si podávali cigaretu.

„Stejně jsou to volové,“ říkal.

Agent šel do sebe; rozhodl se, že už nikdy nedá klukovi pohlavek až se vrátí.

Zápasník začal chodit po cele a ptal se nás, na co máme OSN. My jsme řekli, že nevíme a on říkal, že to tam napíše, až vyjde ven. Ze s tím někdo musí něco dělat.

Pak se ozvalo slabé tukaní na stěnu. Agent vstal a poslouchal s uchem na zdi. Kdosi neznámý vyklopával morseovkou: oběsili doktorku Miladu Horákovou.

Měl jsem sucho v krku a hrdlo stažené. Znal jsem ji, mluvil jsem s ní před necelým rokem. Byla to velká žena, která přežila německé vězení i pevnost. Toto zlo je však silnější, než byla ona. Bylo mi smutno a řekl jsem si, že moje žena má asi o mne strach.

Mirek klečel na hadrech v rohu. Sedět nemohl, na břiše ve dne ležet nesměl. Díval jsem se do té rozbité tváře. Kulhavé hodiny na chodbě odměřovaly čas. Podal jsem mu do ruky hrneček s jidlem. Polévka mu tekla po rozbitých rtech, jedl s bolestí. Vypláchl jsem hrneček a podal mu vodu ze zá-

chodu. Pil hltavě. „Co na nich můžeš chtít?“ řekl.

Seděli jsme a nikdo nic neřikal. Hodiny na chodbě utichly, paní začala tiše plakat. Bylo to docela blízko. Znetvořený obličej před mýma očima se náhle proměnil v usměvavou tvář Horákově... Ne, nebudu brečet, ačkoliv bych si ulevil. Tady někdo pláče za nás za všechny. A tobě, Vladimíre Iljiči, dik...

Rozdávání večere přehlušil hluk a rány na chodbě. „Ty chliváku,“ řekl kdosi, „ty by sis chtěl stěžovat?“ „Hergot, nepřeháníte to dneska?“ pravil utěkář. Otevřely se dveře, kulhavé hodiny ukázaly na čtyři hrnky a na Mirka a řekly: „Ten chytřejší má dneska půst.“ Odličili jsme každý špetku pro Mirka. Zápasník dal nejvíce. „Dej si,“ řekl, „já to doma doženu. Přeci mě za pár facek neboběš.“

Po večeri jsme mluvili o jídle. Když je hlad tak se na cele vzdýcky vaří. Mě pronásledovala představa krajice chleba s máslem. Viděl jsem jej na stole u matky, do-

Foto: Jan Kohout

ma u ženy, na louce u řeky, všude byl chleba s máslem.

„Večerka, spát,“ pravily hodiny. „a vy,“ ukázal na mne. „máte do rána pamětné cvičení. A hybaj!“ Stoupl jsem si ke dveřím.

„Hergot, už aby byla půlnoc, tohle nebyl dobrý den,“ řekl Mirek a otočil se na bok.

První dny března jsem odjel do Prahy a sešel se s úzkým kruhem přátel — politických vězňů. První otázka zněla: Co se vlastně děje? Analýza této první otázky si vynucovala odpověď na druhou: jaké je naše místo v procesu, který nastal? Během deseti let vězení jsem se setkal s mnoha tisíci podobných, jako jsem byl já. Ně kterých z nich jsem si vážil více, jiných méně. Ty, co seděli dnes v kruhu a radili se, jsem měl rád. Byl mezi nimi jeden marxista.

Předložil jsem na schůzce projekt nepolitického klubu všech těch, kteří byli odsouzeni v uplynulých dvaceti letech podle zákona na ochranu republiky, jenž nesl pro nás osudné číslo 231. Klub měl mít prostý název K 231.

Domníval jsem se, že tato nepolitická organizace by měla značnou morální váhu, protože člen-

skou základnu by tvořila kulturní a politická elita obou generací, která byla smetena po Zorinově puči v Praze 1948.

V příštích dnech jsem se sešel s dalšími a projednávali jsme to též. — Rozhodující byla odpověď na první otázku: o co vlastně jde? Vystoupil jsem s názorem, že poprvé nejde v komunistické straně o pouhý vnitrostranícký boj. Ze je to intelektuální vzpoura ve straně i mimo ni. Ze socialismus s lidskou tváří je pokus o nastolení nové společnosti neovládané hlupáky. Ze nositelem tohoto řádu bude generace, která přichází od nás. A že je naší povinností znovu riskovat.

Druhý den ráno Zdeněk prohlásoval, že za Novotného se aspoň trochu vyspal, kdežto při socialismu s lidskou tváří že hubne v kšichtě. Vyjeli jsme autobusem už o šesté hodině a šli na Slovanském ostrově byl obležen lidmi.

padal důstojně a byl skutečně moudrý. Poslal mne k mikrofonu se značnou převahou.

Záviděl jsem komunistickým funkcionářům, jak se vycvičili ve čtení svých projevů na papíře a ještě se stačili občas podívat, jestli někdo nezívá. Na obojí jsem nestačil, a tak jsem se rozhodl pro to druhé. Nic mimořádného jsem nefekl, vysvětlil jsem jen program, připravený pro toto shromáždění.

A pak se mi připomněly slzy, které jsem viděl za ta léta, zápasník, který plakal pro svoji ztracenou mladou ženu i revolucionář Vok, který se rozplakal nad ztracenými ideály mládí, protože u mikrofonu zaplakal statečný člověk, slovenský hrdina generál Marko. Nebrečel nad ztraceným mládím a pomlácenými kostmi, ale z radosti, že jsme se sešli.

A pak se stídali u mikrofonu gauneri, hnusáci, chlivák s děvčkou prodejnou a mluvili jako historik, student, dělník, básník a profesorka historie.

Mluvil i Honza Šmíd, lékař, který patrně rozezlil Boha i ďábla, protože ho žádný k sobě nechtl pustit. Dvakrát byl odsouzen k trestu smrti jako vlastizrádce a dvakrát utekl popravě. Poprvé rozhodovali o jeho vině nacisté, podruhé ruský generál Lichačev a přece žil a přežil i generála Lichačeva a ještě vytáhl stovky lidí ze spárů zubaté, před kterou sám musel utíkat. Teď říkal: „Dvacet let jsme hledali nacistu Bormana v paraquajských pralesích a on zatím seděl v Praze na ministerstvu vnitra.“ Šál burácel a já jsem si pomyslíl — Honzo, nepomlouvej, teď tam dávají silný kafe.

Mluvíli jsme o tom, že nás utrpění naučilo. Ze jsme se zbavili komplexu odplaty a už se navzájem nechceme nenávidět. Ze nebudeme dělit lidi podle politického přesvědčení, ale budeme pomáhat lidem s morální a intelektuální kvalitou, aby se dostali do čela a hlídat blby, aby je neohrožovali. A také, že budeme pomáhat demokracii a nové společnosti, které Dubček říká socialismus s lidskou tváří. A že jim věříme.

Šál burácel souhlasem, bývalí ubožáci se protlačili až k pódiu, tahali nás za ruce, objímali, dva psi z táboru Vojna na mě poštěkávali a já říkal psst! a ukazoval na mikrofony, že to všechno natáčím.

Následovaly volby ústředního výboru K 231 — ale vůbec nebyly demokratické, protože nebyly tajné. Pro kandidátku zdvihl někdo z radosti i obě ruce a nikdo nebyl proti. Profesor Karel Nigrin, historik, který byl notorický utěkář a byl zavřen leckde už za Německa a nakonec třináct let doma na rodné hroudě, muž klidný a spravedlivý, byl zvolen předsedou, Václav Paleček prvním místopředsedou, Honza Šmíd druhým a mimoto byla ponechána volná místa k doplnění v osmdesátčlenném výboru. I my se Zdeněkem jsme dostali funkce, protože nás ta věc napadla: já byl zvolen generálním tajemníkem a Zdeněk byl mým zástupcem.

Potom jsem připomněl, že kdysi před staletími, když čekali u nás v Čechách příchod Spasitele, snášeli láborští všechno, co měli, do společné nádoby, aby se uhájili před nepřáteli. A že se na ně, žebráky spravedlivé, obracím, aby, mají-li něco v kapsách, dali část z toho rovněž do společné pokladnice, abychom se mohli bránit, aby se to už nikdy neopakovalo...

Ti, kterým kdysi všechno vzali, ženy, děti, zdraví a majetek, odpočítávali peníze a ponechávali si jen drobné, aby měli na cestu vlakem nebo trainvají domů.

Pódium už bylo zcela obklopené lidmi kdosi mě tahal za loket a řekl: říkal, podíval jsem se mu do tváře a poznal jsem Ozokova blázna, který kdysi pro ženu ztratil řeč a teď mluvil a drmolil: „Dávají ti na rakev, dávají ti na rakev...“

A pak byl konec, strhující, nádherný, lidé stáli, drželi se za ruce, zpívali hymnu, smáli se a tekly jim slzy. Stýděl se jen ten, kdo neplakal. V té chvíli zpívali snad i fízlové, kteří přežili Bormana, Stalina i Novotného a těšili se, že přežijí i Dubček a nás.